

Οί Κανονισμοί «Περὶ ἑφημερίων καὶ διακόνων» τῶν Ἐκκλησιῶν Ἑλλάδος (230/2012) καὶ Κρήτης (1/2013): Συγκριτικὴ ἐπισκόπηση*

Γ. Ι. ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ**

I. Εἰσαγωγικά

1. Ὡς ἐκ τοῦ συστήματος βάσει τοῦ ὁποῖου τυποποιοῦνται οἱ σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας στὴ χώρα μας, τὸ «Καταστατικόν» τόσο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος¹ ὅσο καὶ τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης² ἀποτελεῖ, ἀναγκαίως κατὰ τὴν κρατοῦσα ἄποψη, νόμο τοῦ κράτους. Ὁ νομοθέτης, μάλιστα, στοιχοῦμενος μὲ τὴ συνταγματικῶς κατοχυρωμένη ἀρχὴ τῆς *θρησκευτικῆς ἐλευθερίας*³, ἡ ὁποία

---

* Ἡ ἐν λόγῳ μελέτη δημοσιεύθηκε ὑπὸ τὴν παροῦσα ἐκδοχὴ τῆς στὸν Τιμητικὸ Τόμο γιὰ τὰ 50 χρόνια τῶν Τακτικῶν Διοικητικῶν Δικαστηρίων (Ἀθήνα - Θεσσαλονίκη: Ἐκδόσεις Σάκκουλα, 2015, σ. 323 ἑπ.). Δημοσιεύεται ἐδῶ μὲ μικρὲς, κυρίως βιβλιογραφικὰς, προσθήκας καὶ συμπληρώσεις.

** Ὁ κ. Γεώργιος Ἀνδρουτσόπουλος εἶναι Λέκτορας τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου στὴ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Δικηγόρος.

1. Πρόκειται γιὰ τὸν Ν. 590/1977 «Περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»: βλ. τὸ κείμενο στὴν πλέον πρόσφατη ἐκδοσὴ του σέ: ΚΟΝΙΔΑΡΗ Μ. Ι., *Θεμελιώδεις διατάξεις σχέσεων κράτους - θρησκευμάτων. Κείμενα καὶ σχόλια*, [= Βιβλιοθήκη Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου. Σειρὰ Α΄: Πηγές, 1], Ἐκδόσεις Σάκκουλα, 2016, σ. 85 ἑπ. = ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, *Καταστατικὴ νομοθεσία Ἐκκλησίας Ἑλλάδος, Ἐκκλησία Κρήτης, Ἁγίου Ὁρους καὶ Ἐκκλησίας Κύπρου*, Ἐκδόσεις Σάκκουλα, 2012, σ. 3 ἑπ.

2. Βλ. τὸν Ν. 4149/1961 «Περὶ Καταστατικοῦ Νόμου τῆς ἐν Κρήτῃ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας» σέ: ΚΟΝΙΔΑΡΗ Μ. Ι., ὁ.π., σ. 240 ἑπ. καὶ 91-169 ἀντιστοίχως: πρὸβλ. καὶ Κρητικὸς κώδιξ ἢ Κώδικας ἰσχύουσας νομοθεσίας περὶ Κρήτης, Ἐπιστ. Ἐπετ. Ἰνστιτούτου Κρητικοῦ Δικαίου «Τάλως», τ. ΙΘ΄ (2011), ὅπου στὴν ἐνότητα ΙΖ΄ βρίσκεται συγκεντρωμένη ἡ σχετικὴ μὲ τὴν Ἐκκλησία Κρήτης νομοθεσία.

3. Βλ. σχετικῶς, ἀντὶ πολλῶν, ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟ Γ. Ι., *Ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία κατὰ τὴ νομολογία τοῦ Ἀρείου Πάγου* [=Βιβλιοθήκη Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου. Σειρὰ Β΄: Μελέτες, 1], 2010, *passim*.

ισχύει για κάθε «γνωστή», κατά την έννοια του Συντάγματος, θρησκεία, έπομένως και για την επικρατούσα⁴ Ορθόδοξη Έκκλησία, παρέχει στην τελευταία τη δυνατότητα, ως εκ του δικαιώματος στην αυτοδιοίκησή της, να ρυθμίζει με κανονιστικές πράξεις της ζητήματα που ανάγονται στον έσωτερικό πυρήνα (sacra interna) της οργάνωσης και λειτουργίας της. Στά τελευταία περιλαμβάνονται ασφαλώς και εκείνα τα όποια άφορούν στους *έφημερίους* και *διακόνους*, οί όποιοι, όντας σε κανονική έξάρτηση με τον επιχώριο Μητροπολίτη, «καλύπτουν τις λατρευτικές, ποιμαντικές και προνοιακές ανάγκες της ένορίας» (άρθ. 1 παρ. 1 καν. 230/2012).

2. Ήδη με τον Καταστατικό νόμο της δικτατορίας τών συνταγματαρχών (1967-1974), τó Ν.Δ. 126/1969⁵, δόθηκε, τó πρώτον, ή δυνατότητα στην Έκκλησία της Ελλάδος⁶, να εκδίδει κανονιστικές πράξεις για την έσωτερική οργάνωση και διοίκησή της⁷. Δυνάμει αυτής της νομοθετικής έξουσιοδοτήσεως, εκδόθηκε ó καν. 2/1969 «Περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημεριών»⁸, ó όποιος, μάλιστα, διατηρήθηκε σε ισχύ και υπό τó καθεστώς του ισχύοντος Καταστατικού Χάρτη (άρθ. 67 ν. 590/1977)⁹. Η κανονιστική αυτή άρμοδιότητα άπνεμήθηκε εκ νέου στην Έκκλησία της Ελλάδος με την ισχύουσα καταστατική νομο-

4. Ό.π., σ. 60-69.

5. «Περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος» (ΕτΚ Α' 27/17.2.1969).

6. Για την ιστορία της Έκκλησίας της Ελλάδος βλ., ένδεικτικώς, ΚΟΝΙΔΑΡΗ ΓΕΡ., *Έκκλησιαστική Ιστορία της Ελλάδος, τ. Α' και Β'*, έκδ. Γρηγόρη, 2011· ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟ [ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟ], *Άρχιεπίσκοπο Άθηνών, Η Έκκλησία της Ελλάδος. Άπ' άρχής μέχρι του 1934* [μεταγλώττιση: Β. Χ. ΚΑΡΑΓΩΡΓΟΣ], έκδ. Άποστολική Διακονία, 2011· ΠΡΙΝΤΖΙΠΑ Θ. Γ. - ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ Ν. Γ., *Έκκλησία και Έλληνισμός από τó 1821 έως σήμερα. Ιστορική έπισκόπηση*, Άθήνα: έκδ. Προσκήνιο, 2005· ΤΣΙΡΩΝΗ Α. ΘΕΟΔ., *Έκκλησία Πολιτευομένη. Ό πολιτικός λόγος και ρόλος της Έκκλησίας της Ελλάδος (1913-1941)*, έκδ. Έπίκεντρο, Θεσσαλονίκη, 2010.

7. Για τά όρια της έκκλησιαστικής αυτοδιοικήσεως, όπως διαμορφώνονται από την ένεργοποίηση νομοθετικών έξουσιοδοτήσεων προς τά έκκλησιαστικά διοικητικά όργανα, βλ. ad hoc ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Γ. Κ., *Τά όρια της έκκλησιαστικής αυτοδιοικήσεως*, τ. Ι: Κανονιστική άρμοδιότητα, Θεσσαλονίκη, 2012, σ. 45 έπ., 72 έπ.

8. Αναλυτική παρουσίαση τών διατάξεων βλ., αντί άλλων, σε ΤΡΩΙΑΝΟ Σ. Ν. - ΠΟΥΛΗ Α. Γ., *Έκκλησιαστικό δίκαιο*, Άθήνα-Κομοτηνή, έκδ. Άντ. Ν. Σάκκουλα, 2002, σ. 408 έπ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ Μ. Ι., *Έγχειρίδιο Έκκλησιαστικού Δικαίου*, Έκδόσεις Σάκκουλα, 2011, σ. 163 έπ.

9. Για την κανονιστική άρμοδιότητα της Έκκλησίας της Ελλάδος, βλ. συνοπτικώς ΚΟΝΙΔΑΡΗ Μ. Ι., *Είσαγωγικό σημείωμα: ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ, Κανονισμοί Έκκλησίας της Ελλάδος* [= Βιβλιοθήκη Έκκλησιαστικού Δικαίου. Σειρά Α': Πηγές, 2], Άθήνα - Θεσσαλονίκη: Έκδόσεις Σάκκουλα, β' έκδ. (Συστηματοποίηση και κωδικοποίηση), 2015, με τη συνεργασία τών Α.Α. ΚΟΝΤΗ και Β.Κ. ΜΑΡΚΟΥ], σ. XIII-XXIII.

θεσία, όπως δὲ ρητῶς ἐπισημαίνεται στὴν οἰκεία *Εἰσηγητικὴ Ἐκθεση*¹⁰, ἡ νομοθετικὴ ἐξουσιοδότηση πρὸς τὰ ἀρμόδια ἐκκλησιαστικὰ ὄργανα νὰ ρυθμίζουν μὲ κανονιστικὲς ἀποφάσεις εἰδικὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας «*παρεσχέθη συμφώνως πρὸς τὰς περὶ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 13 τοῦ Συντάγματος*». Εἰδικότερα, τὰ ἀφορῶντα στὰ καθήκοντα καὶ δικαιώματα τῶν Ἐφημερίων ρυθμίζονται μὲ κανονιστικὲς ἀποφάσεις τῆς Διαρκοῦς Ἱεραῦς Συνόδου [*στὴ συνέχεια: Δ.Ι.Σ.*], ποὺ ἐγκρίνονται ἀπὸ τὴν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας [*στό ἐξῆς: Ι.Σ.Ι.*] καὶ δημοσιεύονται στὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως¹¹.

Ἔτσι, ἐκδόθηκε ὁ καν. 230/2012 «*Περὶ Ἐφημερίων καὶ Διακόνων*»¹², ὁ ὁποῖος ρυθμίζει λεπτομερῶς τὰ σχετικὰ ζητήματα, χωρὶς, ὡστόσο, νὰ εἶναι, ὅπως ἐπισημαίνεται¹³, ἀπαλλαγμένος προβλημάτων. Ἡ ἀνάγκη ἐπικαιροποίησης τῆς κανονιστικῆς νομοθεσίας ὑπαγορεύθηκε κυρίως ἀπὸ τὴ θέση σὲ ἰσχὺ τοῦ ν. 4024/2011¹⁴, ὁ ὁποῖος εἰσήγαγε νέο σύστημα βαθμολογικῆς προαγωγῆς καὶ μισθολογικῆς ἐξελίξεως τῶν κρατικῶν ὑπαλλήλων, περιέλαβε δὲ στὸ ρυθμιστικὸ του πεδίο καὶ «*τοὺς θρησκευτικοὺς λειτουργοὺς τῶν νομικῶν προσώπων τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ*»¹⁵, πλὴν τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπαλλήλων¹⁶. Μάλιστα, ἡ ἔκδοση τοῦ ὡς ἄνω νομοθετήματος προκάλεσε τὴν ἀπόφαση τῆς Δ.Ι.Σ. νὰ προβεῖ σὲ ἐπικαιροποιημένη ἐπεξεργασία ὄχι μόνο τοῦ καν. 2/1969, ἀλλὰ προσθέτως καὶ τῶν καν. 5/1978 «*περὶ κώδικος ἐκκλησιαστικῶν ὑπαλλήλων*» καὶ 8/1979 «*περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ*

10. *Εἰσηγητικὴ Ἐκθεση*ς Ἐπὶ τοῦ σχεδίου Νόμου «Περὶ κυρώσεως τοῦ Κώδικος Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»: βλ. τὸ κείμενο καὶ σὲ ΚΟΝΙΔΑΡΗ Μ. Ι., *Θεμελιώδεις διατάξεις σχέσεων Κράτους - Ἐκκλησίας* [= Βιβλιοθήκη Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου, Σειρὰ Α': Πηγές, 1], Ἀθήνα - Κομοτηνὴ, ἐκδ. Ἄντ. Σάκκουλα, 2006, σ. 126 ἔπ., ἐδῶ σ. 129.

11. Ἄρθ. 37 παρ. 2 καὶ 38 παρ. 2 Κ.Χ.

12. Ἐκκλησία 4 (2012), σ. 242-247 = ΕτΚ Α' 73/9.4.2012. Βλ. τὸ κείμενο καὶ σὲ Ι. Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, *Κανονισμοὶ κ.λπ.*, ὅπ.π., σ. 277 ἔπ.

13. Ἔτσι ΚΟΝΙΔΑΡΗ Μ. Ι., *Ἰδιαίτερα ἐκκλησιαστικὰ καθεστῶτα στὴν ἐλληνικὴ ἐπικράτεια*, Ἐκδόσεις Σάκκουλα, 2012, σ. 95.

14. «*Συνταξιοδοτικὲς ρυθμίσεις, ἐνιαῖο μισθολόγιο-βαθμολόγιο, ἐργασιακὴ ἐφεδρεία καὶ ἄλλες διατάξεις ἐφαρμογῆς τοῦ μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικῆς στρατηγικῆς 2012-2015*» (ΕτΚ Α' 226/27.10.2011).

15. Ἄρθ. 4 παρ. 1 περ. ζ' ν. 4024/2011.

16. Βλ. σχετικῶς ΠΡΟΚΟΠΟ [ΤΣΑΚΟΥΜΑΚΑ], *Μητροπολίτη Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου, «Εἰσηγητικὴ Ἐκθεση*ς ἐπὶ τοῦ σχεδίου Κανονισμοῦ περὶ Ἐφημερίων», Ἐκκλησία 3(2012), σ. 158-164, ἐδῶ σ. 158.

Ἐνοριῶν», πλὴν ὁμως ἡ ἐπικαιροποίηση περιορίστηκε τελικῶς μόνο στὸν ἐν λόγῳ καν., καθὼς κρίθηκε ὀρθῶς ὅτι ἡ «ἐκ παραλλήλου καὶ ταυτόχρονος ἐπικαιροποίησις» τῶν ὡς ἄνω κανονιστικῶν κειμένων ἦταν ἐκ τῶν πραγμάτων ἀδύνατη, διότι ἀπαιτοῦσε «ἐκτεταμένην μελέτην καὶ χρόνον πολύν»¹⁷. Βασικὸ μέλημα τῆς ἀρμόδιας Ἐπιτροπῆς ὑπῆρξε ἡ αὐτονόητη, ἐξ ἀπόψεως ἐκκλησιαστικῆς, πρόταξη τῆς κανονικότητος τῆς ἐν λόγῳ κανονιστικῆς ἀποφάσεως, ἡ ὁποία κατατίστηκε «πρὸς τὸ καλὸν καὶ ὠφέλιμον τοῦ ἱεροῦ κλήρου» κατὰ τέτοιον τρόπο ὥστε τὸ γράμμα τῆς πολιτειακῆς νομοθεσίας νὰ καταστεί «ζωηφόρον καὶ εὐεργετικόν, διαποτιζόμενον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἐκκλησιολογίας καὶ τῆς κανονικῆς παραδόσεως»¹⁸.

3. Ἀντιθέτως, ἡ Καταστατικὴ νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης¹⁹ δὲν περιεῖχε, τουλάχιστον μέχρι πρότινος, διατάξεις σχετικῶς μὲ τοὺς Ἐφημερίους²⁰, ἀλλὰ προέβλεπε τὴν ἐφαρμογὴ τῶν ἀντίστοιχων ρυθμίσεων πού ἴσχυαν στὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Εἰδικότερα, βάσει τοῦ ἄρθ. 54 ν. 4149/1961, ἐφαρμοζόταν στὴν Ἐκκλησία Κρήτης ἀρχικῶς ὁ καν. 2/1969²¹ καί, ἐν συνεχείᾳ, ὁ ἤδη ἰσχύων καν. 230/2012, στοὺς ὁποίους τυποποιεῖτο ἡ κανονιστικὴ περὶ Ἐφημερίων νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ὡστόσο, δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἀνάγκη ἐκδόσεως κανονισμῶν καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Κρήτης αὐτοτελῶς, παρίστατο ὁλονὲν καὶ πιὸ ἐπιτακτικῆ²². Τὸ νομοθετικὸ αὐτὸ κενὸ καλύ-

17. Ὁ ΙΔΙΟΣ, σ. 158.

18. Ὁ ΙΔΙΟΣ, σ. 164, in fine.

19. Βλ. εἰδικῶς γιὰ τὸ νομοκανονικὸ καθεστῶς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ., Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Κρήτης: Θεσμοὶ καὶ διοικητικὴ ὀργάνωση κατὰ τὸν Καταστατικὸ τῆς Νόμο (Ν. 4149/1961), Διδακτορικὴ διατριβή, «Τάλως», τ. Θ' (2001)· ΚΟΝΙΔΑΡΗ Μ. Ι., Ἰδιαιτέρα ἐκκλησιαστικὰ καθεστῶτα κ.λπ., ὁ.π., σ. 59-149· πρβλ. γιὰ τὴν ἱστορία τῆς Κρητικῆς Ἐκκλησίας, προχειρῶς, ΑΓΓΕΛΙΔΑΚΗ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, «Ἡ κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης ἐπὶ Ἐνετοκρατίας (1204-1669)», Θεολογία 3(1925), σ. 330-344, 4(1926), σ. 25-39· ΑΝΔΡΕΑ [ΝΑΝΑΚΗ], (νῦν) Μητροπολίτη Ἀρχαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου, *Τὸ μητροπολιτικὸ ζήτημα καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ὀργάνωσις τῆς Κρήτης (1897-1900)*, ἐκδ. Ἐπέκτασις, 1995· Ὁ ΙΔΙΟΣ, *Τὸ ἐπισκοπικὸ ζήτημα 1880-1882 καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης*, ἐκδ. Τέρτιος, 2002· ΧΑΛΚΙΑΔΑΚΗ Γ. Ἐμμ., *Πολιτικὴ καὶ Ἐκκλησία στὴν Αὐτόνομη Κρήτη: κοινὲς ἐπιδιώξεις καὶ διαφορετικὲς στρατηγικὲς στοὺς πλαίσιοι τοῦ Κρητικοῦ Ζητήματος*, Κρητικὰ Χρονικὰ 32(2012), σ. 231-249.

20. Πρβλ. ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗ Κ. Γ., *Διατάξεις, Καταστατικά, Κανονισμοί, Νομολογία κ.λπ. τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης*, Ἡράκλειο, 2011, σ. 185, ὅπου δημοσιεύεται τὸ «Καταστατικὸ τῆς Ἑνωσῆς Συνδέσμων Κληρικῶν Ἐκκλησίας Κρήτης», πού ἀναγνωρίσθηκε μὲ τὴ ΜΠρΗρ 123/2004.

21. Βλ. τὸ κείμενο σὲ ΚΟΝΙΔΑΡΗ Μ. Ι. - ΤΡΩΙΑΝΟ Ν. Σ., *Ἐκκλησιαστικὴ νομοθεσία. Κείμενα καὶ σχόλια*, Ἀθήνα, 1984, ἐκδ. Ἄντ. Σάκουλας, σ. 336 ἑπ.

22. Βλ. τὴν ἐπισήμανση τοῦ σχετικοῦ κενοῦ ἀπὸ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ., «Ἡ ἀνάγκη τῆς Ἐκκλη-

φθηκε με τὸ ἄρθ. 43 παρ. 6 ν. 3848/2010²³, τὸ ὁποῖο ψηφίστηκε, *ἐκ λόγων δικαιοσύνης καὶ ἰσονομίας*, κατὰ τὰ σχετικῶς ἀναφερόμενα στὴν οἰκεία *Αἰτιολογικὴ Ἐκθεση*²⁴, καθὼς ἀντίστοιχη νομοθετικὴ πρόβλεψη ὑφίσταται, ὡς ἤδη ἀναφέρθηκε, καὶ γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Μὲ τὴ συγκεκριμένη διάταξη δόθηκε στὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης, προκειμένου νὰ *διευκολύνεται στὸ ἔργο της*, ἡ δυνατότητα νὰ ρυθμίζει αὐτοδυνάμως με κανονιστικὲς ἀποφάσεις τῆς τῆ λειτουργίας τῶν διοικητικῶν τῆς δομῶν.

Ἔτσι, καταρτίστηκε, δυνάμει τῆς ἄνω νομοθετικῆς ἐξουσιοδοτήσεως, ὁ καν. 1/2013²⁵, ὁ ὁποῖος ἐφαρμόζεται, κατὰ ρητὴ νομοθετικὴ προβλεψη²⁶, ἀναλογικῶς καὶ γιὰ τοὺς κληρικούς τῶν Μητροπόλεων τῆς Δωδεκανήσου, καθὼς καὶ τῆς Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας Πάτου. Ἡ ψήφιση τοῦ ἐν λόγω καν. ἀπὸ τὴν Ἱ. Ἐπαρχιακὴ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, ἐν ὄψει τῆς ἐφαρμογῆς ἐν τοῖς πράγμασι γιὰ πρώτη φορὰ τῆς ἐξουσιοδοτικῆς διατάξεως τοῦ ἄρθ. 43 παρ. 6 ν. 3848/2010, συνιστᾷ ἓνα αὐτόχρομα *ἱστορικὸ γεγονός*, ὅπως ἄλλωστε παρατηρεῖ σχετικῶς καὶ ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ²⁷, πού ὀρίστηκε *«διὰ τὴν σύνταξιν σχεδίου κανονισμοῦ περὶ ἐφημεριῶν καὶ διακόνων καὶ τὴν κατάρτισιν κριτη-*

σίας Κρήτης γιὰ ἓνα νέο Καταστατικὸ Χάρτη», Πειραγμένα συνεδρίου «Συνάντηση γιὰ τὸ Κρητικὸ Δίκαιο», Χανιά 1-2 Ὀκτωβρίου 2005, Ἐπιστ. Ἐπετ. Ἰνστιτούτου Κρητικῶν Δικαίων «Τάλως», τ. ΙΒ' (2007), σ. 122-127· πρβλ. ΣΩΜΑΡΑΚΗ Μ. ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΥ (Ἀρχ.), «Τὰ ὅρια τῆς κανονιστικῆς ἀρμοδιότητος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης καὶ τὸ ζήτημα τῆς συντάξεως Ἐσωτερικοῦ Κανονισμοῦ Ἐργασιῶν τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου», Ἐπιστ. Ἐπετ. Ἱ. Μητροπόλεως Πέτρας καὶ Χερσονήσου 3(2012), σ. 414-467, ἰδίως σ. 414, 423-424 καὶ passim, ὁ ὁποῖος ἐπισημαίνει ὅτι «τὸ σημαντικό ὅμως αὐτὸ νομοθετικὸ κενό, ὄχι μόνον περιορίζε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης ὡς πρὸς τὴν αὐτόνομη διαχείριση τῶν ἐσωτερικῶν οργανωτικῶν τῆς θεμάτων, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο τὴν καθιστοῦσε καὶ δέσμιον τῶν νομοθετικῶν ρυθμίσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (σ. 423, in fine).

23. «Ἀναβάθμιση τοῦ ρόλου τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ - καθιέρωση κανόνων ἀξιολόγησης καὶ ἀξιοκρατίας στὴν ἐκπαίδευση καὶ λοιπὲς διατάξεις» (ΕτΚ Α' 71/19.5.2010). Εἰδικῶς γιὰ τὴν κανονιστικὴ ἀρμοδιότητα τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης βλ. προσφάτως Γ. Ι. ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, *Ἡ κανονιστικὴ αὐτορρυθμιση τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης. Μία πρώτη προσέγγιση*, Εἰσήγηση στὸ συνέδριο με θέμα «Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας στὴν ἑλληνικὴ ἐπικράτεια», πού συνδιοργανώθηκε στὴν Κρήτη τὸ διάστημα 1-3/4/2016 ἀπὸ τὴν «Ὁρθόδοξη Ἀκαδημία Κρήτης» καὶ τὴν «Ἐταιρεία Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου», [ὑπὸ δημοσίευση] Νομοκανονικὰ 2/2016.

24. ΚΝοΒ 58(2010), σ. 815, ἐδῶ σ. 826.

25. ΤΥΠΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ [ἀνάτ.] 17(2013), σ. 1-16= ΕτΚ Α' 65/12.3.2013.

26. Ἄρθ. ἔκτο, παρ. 1, ἐδ. 3β' ν. 4218/2013 (ΕτΚ Α' 268/10.12.2013).

27. Ἡ ἐν λόγω Ἐπιτροπὴ, με Πρόεδρο τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Κρήτης *Εἰρηναῖο* [Ἀθανασιάδη], ἐπεξεργάστηκε τὸ *Σχέδιο* τοῦ κανονισμοῦ κατὰ τὸ διάστημα ἀπὸ 4 ἕως 8 Φεβρουαρίου 2013.

ρίων ἀξιολογήσεως τῶν κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης». Εἶναι προφανές ὅτι ὁ ὁμοτίτλος καν. 230/2012 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεσε πρότυπο γιὰ τὴ σύνταξή του, πλὴν ὅμως οἱ διατάξεις αὐτοῦ δὲν ἀντιγράφονται *ad litteram*, ἐκτὸς ὀρισμένων μόνο ἄρθρων, τὰ ὅποια δὲν ἦταν δυνατόν νὰ «ἀλλάξουν ἢ τροποποιηθοῦν προκειμένον νὰ μὴν συγκρουσθῇ (sc. ὁ καν. 1/2013) μετὰ διατάξεων τοῦ Κρατικοῦ Δικαίου»²⁸. Μάλιστα, ἡ νομοτεχνικὴ ἐπεξεργασία τοῦ ἐν λόγω καν. ἀπέδειξε τὴν ἀνάγκη καταρτίσεως καὶ ἄλλων κανονιστικῶν κειμένων²⁹, γιὰ τὰ ὅποια πρέπει, κατὰ τὴ σχετικὴ ἐπισήμανση τῆς ἀρμόδιας Ἐπιτροπῆς, νὰ μεριμνήσει καταλλήλως ἡ Ἱ. Ἐπαρχιακὴ Συννοδος³⁰.

II. Ἡ νομικὴ φύση τῆς ιδιότητος τῶν ἐφημεριῶν

1. Ὁ καν. 230/2012 προβαίνει εἰσαγωγικῶς σὲ νοσηματοδότηση βασικῶν ὄρων καὶ ἐννοιῶν πού ἐμπεριέχονται σὲ αὐτόν. Ἔτσι, ὡς Ἐφημέριος καλεῖται ὁ κληρικὸς τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος φέρει τὸν βαθμὸ τοῦ πρεσβυτέρου³¹, ὁ ὁποῖος μεριμνᾷ γιὰ τὴ λατρευτικὴ καὶ πνευματικὴ ζωὴ τῶν ἐνοριτῶν, καθὼς καὶ γιὰ κάθε ζήτημα πού ἀφορᾷ στὴν ὕλικὴ καὶ πνευματικὴ πρόοδο τῆς Ἐνορίας, προεδρεῖ δὲ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου³².

28. Βλ. *Εἰσηγητικὴ Ἐκθεση* τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς (ἀδημ.) καὶ ιδίως τὰ *Συμπεράσματα* (μὲ ἀριθ. 1, 2).

29. Ἦδη ἔχουν ἐκδοθεῖ οἱ ἐξῆς *Κανονισμοί*: α) ὁ καν. 2/2014 «Περὶ συγκρότησης, σύγκλησης, λειτουργίας καὶ ἀρμοδιοτήτων τῶν Μητροπολιτικῶν Συμβουλίων τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης» (ΕτΚ Α' 66/12.3.2014)· β) ὁ καν. 3/2015 «Περὶ ὀργάνωσης ἀρμοδιοτήτων, συγκρότησης, λειτουργίας κ.λπ. τοῦ Συμβουλίου Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχιτεκτονικῆς Κρήτης καὶ Δωδεκανήσου (Σ.Ε.Α.Κ.Δ.) καὶ τῆς Ὑπηρεσίας Δόμησης (Υ.ΔΟΜ.) Κρήτης, Δωδεκανήσου» (ΕτΚ Α' 23/6.2.2015)· γ) ὁ καν. 4/2015 «Κώδικας περὶ ἐκκλησιαστικῶν ὑπαλλήλων τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης» (ΕτΚ Α' 57/15.6.2015)· δ) ὁ καν. 5/2015 «Περὶ ἔκδοσης τοῦ Ἐπίσημου Δελτίου “Ἀπόστολος Τίτος” τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης» (ΕτΚ Α' 61/23.6.2015)· ε) ὁ καν. 6/2015 «Περὶ τῆς λειτουργίας τοῦ Συνοδικοῦ Γραφείου τῆς Ἱεράς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης» (ΕτΚ Α' 57/15.6.2015) καὶ στ) ὁ καν. 7/2015 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐνοριῶν τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης» (ΕτΚ Α' 61/23.6.2015).

30. Βλ. προαναγγελία ἐκδόσεως τέτοιων καν. στὸ ἄρθ. 1 παρ. 4 καὶ 6 καν. 1/2013.

31. Ἄρθ. 1 παρ. 1 καν. 230/2012· πρβλ. ἄρθ. 1 παρ. 1 καὶ 2 παρ. 1 καν. 1/2013, τὰ ὅποια, *περιέργως*, συγκαταλέγουν στοὺς ἐφημερίους τόσο τοὺς πρεσβυτέρους ὅσο καὶ τοὺς διακόνους (sic).

32. Γιὰ τὴ διαχρονικὴ συγκρότηση τῶν ἐκκλησιαστικῶν συμβουλίων, ἤδη ἀπὸ τὸν «Νόμο περὶ συστάσεως τῶν Δήμων» τῆς 27 Δεκεμβρίου 1833 μέχρι σήμερα καὶ κριτικὴ θεώρηση τῶν

Ἀντιθέτως, οἱ Διάκονοι³³ κατέχουν τὸν πρῶτο ἐκ τῶν τριῶν βαθμῶν τῆς ἱερωσύνης, βρίσκονται ἐπομένως μεταξὺ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ³⁴. Κέντρο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς τῆς ἐνορίας ἀποτελεῖ ὁ ἐνοριακὸς Ναός³⁵, ὁ ὁποῖος λογίζεται ὡς ΝΠΔΔ³⁶ καὶ ἐκπροσωπεῖται δικαστικῶς καὶ ἐξωδίκως ἀπὸ τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Συμβούλιο³⁷.

Στὴ νομικὴ θεωρία καὶ πράξι ἔντονη διχοστασία ἔχει προκαλέσει ἡ νομικὴ φύση τῆς ιδιότητος τῶν Ἐφημερίων, καὶ τοῦτο διότι αὐτοὶ ἐνίστε θεωροῦνται, ὡς ἐκ τῆς μισθοδοσίας τους ἀπὸ τὸ Δημόσιο, δημόσιοι ὑπάλληλοι. Ὅπως εἶναι γνωστὸ, μὲ τὸν α. ν. 536/1945³⁸ τὸ Δημόσιο ἀνέλαβε ὡς δική του ὑποχρέωση³⁹

σχετικῶν νομοθετικῶν ρυθμίσεων, βλ. διεξοδικῶς ΚΟΝΙΔΑΡΗ Μ. Ι., *Ἡ διαπάλη νομιμότητας καὶ κανονικότητας καὶ ἡ θεμελίωση τῆς ἐναρμονισεῶς τους*, Ἐκδόσεις Ἄντ. Ν. Σάκκουλα, 1994, σ. 238 ἔπ.

33. Ἄρθ. 20 καν. 230/2012 καὶ 15 καν. 1/2013, ἐκ τῶν ὁποίων προκύπτει ὅτι ὡς πρὸς τὸν διορισμὸ ἐφαρμοζόνται ἀναλογικῶς οἱ διατάξεις πού ἰσχύουν γιὰ τοὺς Ἐφημερίους.

34. Βλ. διεξοδικῶς ΤΡΟΜΠΟΥΚΗ Χ. Β., *Ἡ περιφερειακὴ ὀργάνωση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ι. Μητροπόλεις - Ἐνορίες* [= Βιβλιοθήκη Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου. Σειρὰ Β΄: Μελέτες, 4], ἐκδ. Ἄντ. Σάκκουλα, 2011, σ. 258-259· πρβλ. ΣτΕ 2338/2004, ΝΟΜΟΣ, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποία ἡ ἀκύρωση πράξεων πού ἀφοροῦν στὴ λύση τῆς ὑπηρεσιακῆς σχέσεως διακόνου ἐνοριακοῦ ναοῦ, ὑπάγεται στὴν ἀρμοδιότητα τοῦ διοικητικοῦ ἐφετείου, καθ' ὅσον οἱ διάκονοι ὑπηρετοῦν στὰ ΝΠΔΔ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὡς κατώτεροι κληρικοί, χωρὶς νὰ μετέχουν ἐκ officio σὲ συλλογικὰ ὄργανα διοικήσεως (ἐκκλησιαστικὰ καὶ μητροπολιτικά συμβούλια).

35. Ἄρθ. 1 παρ. 3 καν. 230/2012 καὶ καν. 1/2013.

36. Ἄρθ. 1 παρ. 2 καν. 230/2012 καὶ καν. 1/2013. Γιὰ τὸν χαρακτηρισμὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν νομικῶν προσώπων, ἐπομένως καὶ τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ ὡς δημοσίου δικαίου βλ., προχειρῶς, ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Ι. Γ., *Σχόλιο* στὴν ΠΠρΘεσ/κης 5928/2013, Νομοκανονικά 2(2013), σ. 177-182 (ιδίως σ. 177-179)· πρβλ. ἤδη ἄρθ. 68 παρ. 1 ὑποπαρ. 3 ν. 4235/2014 (ΕτΚ Α΄ 32/11.2.2014) καὶ σχετικῶς ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. Θ., «Οἱ μεταβολές τοῦ Ν. 4235/2014 στὸν Καταστατικὸ Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ν. 590/1977)», Νομοκανονικά 1(2014), σ. 57-74, ἐδῶ σ. 57-63 καὶ ΕΦΡΑΙΜ [ΣΤΕΝΑΚΗ], *Μητροπολιτὴ Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης, «Νέαι δυνατότητες ἀξιοποιήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἐν σχέσει πρὸς τὰ τῆς δεινῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν εὐαγῶν ἰδρυμάτων τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν»*, Ἐκκλησία 3(2014), σ. 195-216, ιδίως σ. 206-207.

37. Πρβλ. ΜΠρΡοδ 141/2012, ΝΟΜΟΣ, κατὰ τὴν ὁποία γιὰ τὸν διορισμὸ πληρεξούσιου δικηγόρου ἐνοριακοῦ Ναοῦ δὲν ἀρκεῖ οὔτε ἡ δήλωση τοῦ ἀντιπροσωπεύοντος τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Συμβούλιο Προέδρου ἢ μέλους αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπαιτεῖται προσθέτως ἀπόφαση τοῦ ἐν λόγῳ Συμβουλίου καὶ ἐγκριση αὐτῆς ἀπὸ τὸ Μητροπολιτικὸ Συμβούλιο, μὲ ἀπόφαση τοῦ τελευταίου.

38. «Περὶ ρυθμίσεως τῶν ἀποδοχῶν τοῦ Ὁρθοδόξου Ἐφημεριακοῦ Κλήρου τῆς Ἑλλάδος, τοῦ τρόπου πληρωμῆς αὐτῶν καὶ περὶ καλύψεως τῆς σχετικῆς δαπάνης» (ΕτΚ Α΄ 226/1945).

39. Συνέπεται ὅτι ἡ σχετικὴ ἀγωγή γιὰ τὴ διεκδίκηση ἀπὸ τοὺς ἐφημερίους πάσης φύσεως ἀποδοχῶν ἀπευθύνεται κατὰ τοῦ Δημοσίου καὶ ὄχι κατὰ τῶν ναῶν ἢ τῶν οἰκείων Μητροπόλεων: ΜΠρΘεσ/κης 1660/1973, ΝοΒ 22(1974), σ. 690.

τήν πληρωμή των αποδοχών του Ὁρθοδόξου Ἐφημεριακοῦ Κλήρου τῆς Ἑλλάδος. Ὁ μισθός⁴⁰, ὅμως, πού χορηγεῖται ἀπὸ τὸ Δημόσιο στοὺς Ἐφημέριους παρέχεται γιὰ χάριη τοῦ συμφέροντός τους καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀποσκοπεῖ δὲ στὴν ἀντιμετώπιση τῶν βιοτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀναγκῶν πού εἶναι ἀντίστοιχες μὲ τὴ θέση τῶν Ἐφημερίων καὶ δὲν ἀποτελεῖ ἀντιπαροχὴ ἔναντι ἐκτελέσεως ἀπὸ αὐτούς, ὡς θρησκευτικῶν λειτουργῶν, τῶν ἱερατικῶν καθηκόντων τους⁴¹, συνέπεται δὲ ὅτι αὐτὰ δὲν μποροῦν, ὡς ἐκ τοῦ χαρακτήρα τους, νὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενο οἰκονομικῆς συναλλαγῆς⁴². Ἐπομένως, οἱ Ἐφημέριοι δὲν καθίστανται μὲ τὴ ρύθμιση αὐτὴ ὑπάλληλοι τοῦ Δημοσίου⁴³, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἐξακολουθοῦν νὰ συνδέονται μὲ σχέση δημοσίου δικαίου μὲ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ, κατὰ τὶς νομικὲς τῆς σχέσεις, in globo ΝΠΔΔ⁴⁴, προεχέει δὲ ἡ ιδιότητά τους ὡς *θρησκευτικῶν λειτουργῶν*.

2. Ἐκ τῆς ὡς ἄνω παραδοχῆς συνέπεται ἀμέσως, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι:

α) οἱ κληρικοὶ μποροῦν νὰ διοριστοῦν καὶ ὡς ἐκπαιδευτικοί⁴⁵ ἢ διοικητικοὶ ὑπάλληλοι, χωρὶς νὰ ἐμπίπτουν στὴν ἀπαγόρευση τοῦ ἄρθ. 104 Σ, τὸ ὁποῖο δὲν ἐπιτρέπει τὴ διπλοθεσίαν στὸ Δημόσιο⁴⁶. Μάλιστα, κατ' ἐφαρμογὴ τοῦ ἄρθ. 11

40. Γιὰ τὴ μισθοδοσία καὶ γενικῶς τὸν βιοπορισμὸ τοῦ κλήρου στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία βλ., προχείρως, ἸΕΡΩΝΥΜΟ [ΚΟΤΣΩΝΗ], «*Ἡ ἀμοιβὴ καὶ ἡ συντήρησις τῶν κληρικῶν ἐν τῇ Ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ*», Ἐκκλησία 5(1940), σ. 61-63, 6(1940), σ. 72-73, 7(1940), σ. 79-80, 9(1940), σ. 95, 10(1940), σ. 103-104 καὶ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ Σ. Ελ., *Τὰ οἰκονομικά του ἔγγαμου κλήρου στὸ Βυζάντιο* [=Forschungen zur Byzantinischen Rechtsgeschichte: Athener Reihe, 1], Ἀθήνα: ἐκδ. Ἀντ. Ν. Σάκουλας, 1986· γιὰ μία σύγχρονη θεώρηση τοῦ ζητήματος βλ. προσφάτως, ἀντὶ ἄλλου, ΤΡΟΜΠΟΥΚΗ Χ. Β., «*Τὰ ἔσοδα καὶ ἡ φορολόγησις τοῦ κλήρου*», Ἐπιστ. Ἐπετ. Ἀνώτατης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας Βελγῆς Ἰωαννίνων, τ. Ε' (2009), σ. 599-628, γιὰ δὲ τὰ τυχερὰ, ἦτοι τὰ ἔσοδα τῶν ἐφημερίων, τὰ ὁποῖα προσφέρονται σὲ αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς πιστοὺς κατὰ τὴν τέλεση ἱεροπραξιῶν, βλ. ΧΑΡΙΤΖΗ Ν., *Ἐνημερωτικὸ σημείωμα* στὴ ΣτΕ 1473/2002, Νομοκανονικὰ 1 (2004), σ. 141 καὶ Πρωτ. Φορ. Δικ. Πατρ. 106/1962, ΝοΒ 12(1964), σ. 289, μὲ *contra* σημ. (I) ΚΥΠΡΑΙΟΥ Γ. Μιχ. καὶ *σύμφωνη* σημ. (II) Κ. Ι. Π.

41. ΑΠ 944/1983, ΝοΒ 32(1984), σ. 1519· 248/1995, ΝοΒ 45(1997), σ. 26· πρβλ. διεξοδικῶς ΤΡΟΜΠΟΥΚΗ Χ. Β., *Ἡ περιφερειακὴ ὀργάνωσις κ.λπ.*, ὅ.π., σ. 238-239, ὅπου καὶ περαιτέρω παραπομπές.

42. ΑΠ 248/1995, ὅ.π.

43. Ἐφ. Θεσ/κης 1853/1973, Ἄρμ 4(1974), σ. 317.

44. Ἄρθ. 4 παρ. 1 ν. 590/1977.

45. Βλ. σχετικῶς ΜΑΡΙΝΟ Ν. Α., «*Οἱ κληρικοὶ ὡς ἐφημέριοι καὶ ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ κατὰ τὸν ν. 1256/1982*»: ΣΤΟΝ ἸΔΙΟ, Ἐκκλησία καὶ Δίκαιον (Θεωρία καὶ Νομολογία), Ἀθήνα, 2000, σ. 735 ἔπ.

46. *Contra* γνμδ. ΝΣΚ 10/2009, Νομοκανονικὰ 1(2010), σ. 164, μὲ ἀντίθετο πρὸς τὴ γνμδ. σχόλιο ΤΡΟΜΠΟΥΚΗ Χ. Β., Συμφώνως μὲ αὐτὴν, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐφημέριος δύναται, κατὰ

παρ. 1 ν. 1810/1988, οί Έφημέριοι πού κατέχουν παραλλήλως καί θέση δημοσίου υπαλλήλου, λαμβάνουν πλήρεις τς αποδοχές τους από τη δημοσιούπαλληλική θέση τήν όποία κατέχουν, ένω από τήν έφημεριακή θέση μόνο τόν βασιικό μισθό καί τó χρονοεπίδομα⁴⁷. Όστόσο, ή έν λόγω διάταξη, με τήν όποία περικόπτονται οί αποδοχές τών Έφημερίων - υπαλλήλων ή συνταξιούχων⁴⁸ πού άντιστοιχοῦν στήν έφημεριακή τους θέση, έχει κριθεί, ως τής άντιθέσεώς της στήν άρχή τής ισότητος (άρθ. 4 Σ), άντισυνταγματική⁴⁹.

β) οί άπαιτήσεις τών Έφημερίων για τς αποδοχές τους δέν παραγράφονται μετά τó πέρας διαιτίας, όπως ισχύει για τούς δημόσιους υπαλλήλους κατ' έφαρμογή τού άρθ. 90 παρ. 3 ν. 2362/1995, αλλά υπόκεινται στή γενική πενταετή παραγραφή. Πλήν όμως, τó Συμβούλιο τής Έπικρατείας νομολόγησε όλως προσφάτως ότι οί αξιώσεις τών Έφημερίων-έκπαιδευτικών κατá τού Δημοσίου πρós καταβολή τών όφειλομένων σέ αύτούς αποδοχών από τήν *έφημεριακή τους θέση*, άνεξαρτήτως έν άντοί έχουν τήν ιδιότητα τού δημοσίου υπαλλήλου, υπόκεινται στή βραχεία διαιτή παραγραφή, στήν όποία υπόκεινται καί οί αξιώσεις τους από τη δημοσιούπαλληλική τους θέση, διότι μισθοδοτοῦνται από τó Έλληνικό Δημόσιο⁵⁰, ή σχετική δέ διάταξη οὐδόλως άντίκειται στο Σύνταγμα

τήν κείμενη νομοθεσία, νά κατέχει παραλλήλως καί θέση λειτουργού τής στοιχειώδους ή τής μέσης εκπαιδύσεως, δέν επιτρέπεται ό διορισμός γιατροῦ τού ΕΣΥ καί σέ θέση έφημερίου, διότι, μη ύπάρχοντας ειδικού νόμου πού νά προβλέπει τη δυνατότητα αύτή, έμπίπτει στίς άπαγορευτικές διατάξεις τού άρθ. 104 Σ, εκ τού όποίου άπορρέει τó ασυμβίβαστο κατοχής δύο θέσεων στο Δημόσιο· πρβλ. Έφ. Πειρ. 913/1992, Χριστιανός 32(1993), σ. 177, συμφώνως πρós τήν όποία ή πρόσληψη ιερέως με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου σέ κενή όργανική θέση ναού ΝΠΔΔ (sc. νοσοκομείου), έφόσον ό έν λόγω ιερέας ύπηρετεί ήδη καί σέ ναό τής Μητροπόλεως στήν όποία άνήκει, άποτελεί πρόσληψη σέ δεύτερη θέση, πού δέν έμπίπτει σέ έξαιρέσεις καί έπομένως, καθιστά τη σύμβαση άκυρη.

47. Βλ. για τó ζήτημα, άντί άλλου, ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟ Ι. Γ., *Ένημερωτικό σημείωμα* στήν Όλ. ΣτΕ 999/2005, Νομοκανονικά 2(2005), σ. 118.

48. ΣτΕ 1889/2007, ΝΟΜΟΣ.

49. ΣτΕ 1513/2007, Νομοκανονικά 2(2007), σ. 128· Όλ. ΣτΕ 999/2005, ΝοΒ 54(2006), σ. 478· ΣτΕ 3710/2003, Νομοκανονικά 2(2004), σ. 119· ΤρΔΠρΘ 974/1998, ΔιΔικ 10(1998), σ. 424· βλ. λεπτομερώς ΤΡΟΜΠΟΥΚΗ Χ. Β., *Η περιφερειακή όργάνωση κ.λπ.*, ό.π., σ. 242-243· πρβλ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. Θ., «*Νομιμότης Έγκυκλίου Υπουργείου Οίκονομικών οίκ. 2/78400/0022/14.11.2011-καθεστώς μισθοδοσίας έφημερίων ιεροκηρύκων κατεχόντων θέσιν εις τó Δημόσιον*» (γγμδ 111/2011).

50. Βλ. ΣτΕ 3385/2012, ΝΟΜΟΣ· 4018/2012, Νομοκανονικά 2(2013), σ. 113 έπ., με άντίθετο σχόλιο ΤΡΟΜΠΟΥΚΗ Χ. Β. 906, 908/2013, ΝΟΜΟΣ· 2308/2013, ΝΟΜΟΣ· 2289-90/2013, ΝΟΜΟΣ.

καὶ τὸ Πρῶτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συμβάσεως Δικαιωμάτων τοῦ Ἄνθρωπου (ἄρθ. 1)⁵¹. Διατηρῶ σοβαρὲς ἀμφιβολίες γιὰ τὴν ὀρθότητα αὐτῆς τῆς θέσεως, καὶ τοῦτο διότι ἐρείδεται ἐπὶ ἐσφαλμένης νομικῆς προϋποθέσεως, καθὼς ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἄρθ. 90 παρ. 3 ν. 2362/1995 προϋποθέτει ὡς *sine qua non* τὴν ιδιότητα τοῦ «ἐπὶ σχέσει δημοσίου ἢ ιδιωτικοῦ δικαίου» ὑπαλλήλου τοῦ Δημοσίου, ἡ ὁποία δὲν συντρέχει ἐν προκειμένῳ, διότι οἱ Ἐφημέριοι εἶναι, κατὰ τὴν ὀρθότερη ἄποψη, προεχόντως θρησκευτικοὶ λειτουργοί⁵².

3. Τὰ τοῦ βαθμολογίου καὶ τῆς μισθοδοσίας⁵³ τῶν Ἐφημερίων ἐνοριακῶν Ναῶν ρυθμίζονται ἀπὸ τὶς ἐκάστοτε ἰσχύουσες σχετικὲς διατάξεις, ὅπως ρητῶς ὀρίζεται σὲ ἀμφοτέρω τὰ κανονιστικὰ κείμενα⁵⁴. Μὲ τὴν ἔνταξη τῶν Ἐφημερίων στὸ Ἐνιαῖο Μισθολόγιο, τὸ πρῶτον μὲ τὸν ν. 4024/2011, ἰκανοποιήθηκε ἓνα χρόνιο, πάγιο αἶτημα τῶν κληρικῶν, νὰ μὴν χρειάζεται, δηλαδή, μετὰ τὴν ἰσχὺ τοῦ ἐκάστοτε νέου νόμου γιὰ τὸ μισθολόγιο τῶν δημόσιων ὑπαλλήλων, ἡ ἔκδοση κοινῆς ἀποφάσεως τῶν συναρμόδιων ὑπουργῶν (Ἐσωτερικῶν, Παιδείας καὶ Οἰκονομικῶν), ἡ ὁποία ἐπιτυχανόταν «μετὰ μυρίων βασάνων καὶ παρακλήσεων»⁵⁵, προκειμένου νὰ ἐπεκταθεῖ ἡ ἰσχὺς τοῦ νέου νόμου καὶ στοὺς Ἐφημερίους⁵⁶.

Ἐντούτοις, αὐτὴ ἡ μισθολογικὴ ἐξομοίωση δὲν συνεπάγεται ἄνευ ἄλλου τὴν παροχὴ καὶ στοὺς Ἐφημερίους ὅλων τῶν μισθολογικῶν προνομίων ποὺ ἀπολαμβάνουν οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι. Ἔτσι, ἔχει κριθεῖ ὅτι ἡ μὴ ἐπέκταση τῆς ρυθμίσεως τόσο τοῦ ἄρθ. 18 ν. 2470/1997 γιὰ τὴν ὑπερωριακὴ ἀπασχόληση ὅσο καὶ τοῦ ἄρθ. 13 τοῦ ἴδιου ὡς ἄνω νόμου γιὰ τὸ κίνητρο ἀποδόσεως⁵⁷ καὶ στοὺς τακτικούς ἐν ἐνεργείᾳ ἐφημερίους, καθ' ὃ χρόνον βεβαίως ἢ ἐν λόγῳ ρύθμιση ἦταν

51. ΑΕΔ 2/2012, ΝοΒ 60(2012), σ. 1298, μὲ σχόλιο ΑΡΓΥΡΟΥ Α. (σ. 1579).

52. Βλ. κριτικὴ θεώρηση τῆς νομολογιακῆς αὐτῆς θέσεως ἀπὸ ΤΡΟΜΠΟΥΚΗ Χ. Β., *σχόλιο* στὴ ΣτΕ 4018/2012, Νομοκανονικά 2(2013), σ. 116 καὶ προσφάτως ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟ Γ. Γ., «Περὶ παραγραφῆς τῶν ἀποδοχῶν τῶν ἐφημερίων», Ἐφημέριος 1(2014), σ. 31-32.

53. Πρὸβλ. σχετικῶς ΒΑΜΒΑΚΙΔΗ Γ. (Πρωτ.), «Ἡ ἰσχύουσα νομοθεσία γιὰ τὶς μισθολογικὲς κατηγορίες καὶ τὰ ἀνάλογα μισθολογικὰ κλιμάκια», Ἐφημέριος 5(2011), σ. 30-31 καὶ μετὰ τὸν ν. 4024/2011, ὁ ὁποῖος καθιερώνει (ἄρθ. 12 παρ. 2) τὸ Ἐνιαῖο Μισθολόγιο καὶ γιὰ τοὺς Ὀρθόδοξους θρησκευτικούς λειτουργούς, Ἐφημέριος 4(2012), σ. 32.

54. Ἄρθ. 2 παρ. 2 καν. 230/2012 καὶ 2 παρ. 6 καν. 1/2013.

55. Ἔτσι, ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ [ΤΣΑΚΟΥΜΑΚΑΣ], *Εἰσηγητικὴ Ἐκθεση* κ.λπ., ὅ.π., σ. 160.

56. Βλ. ΒΑΜΒΑΚΙΔΗ Γ. (Πρωτ.), Ἐφημέριος 2(2012), σ. 30.

57. ΣτΕ 624/2001, ΝοΒ 50(2002), σ. 1333 = Νομοκανονικά 2(2002), σ. 151.

σὲ ἰσχύ⁵⁸, δὲν προσβάλλει τὴ συνταγματικὴ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος, καθὼς οἱ τελευταῖοι, ὡς μία ἐντελῶς διακριτὴ κατηγορία δημόσιων λειτουργῶν, τὰ καθήκοντα τῶν ὁποίων εἶναι προεχόντως θρησκευτικὰ καὶ λατρευτικὰ κατ' ἄρθ. 37 παρ. 1 ν. 590/1977⁵⁹, δὲν τελοῦν ὑπὸ ταυτότητα συνθηκῶν μὲ τοὺς δημοσίους πολιτικούς ὑπαλλήλους, ἀλλὰ οὔτε καὶ μὲ τοὺς Ἐφημερίους πού ἔχουν παραλλήλως καὶ ὑπαλληλικὴ ἰδιότητα (ἐκπαιδευτικοὶ κ.λπ.) καὶ ἀσκοῦν δημοσιοὑπαλληλικά καθήκοντα⁶⁰. Συγχρόνως, ὁμως, ἐξ αὐτῆς τῆς μισθολογικῆς ἐξομοίωσης τῶν Ἐφημερίων μὲ τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους, γίνεται δεκτὸ ὅτι οἱ Ἐφημέριοι δικαιοῦνται, ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ ὑπάλληλοι τοῦ Δημοσίου ἢ τῶν ΝΠΔΔ, νὰ λάβουν τὶς ἀποδοχῆς τους γιὰ τὸ χρονικὸ διάστημα πού δὲν προσέφεραν τὶς ὑπηρεσίες τους λόγω πειθαρχικῆς ποινῆς ἀργίας, ἐφ' ὅσον ἐξαφανίστηκε ἡ ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία ἐπιβλήθηκε ἡ ποινὴ, κατ' ἀποδοχὴ σχετικοῦ ἐνδίκου μέσου⁶¹.

III. Διορισμὸς ἐφημερίων

1. Οἱ Ἐφημέριοι διακρίνονται σὲ *τακτικούς* καὶ *ἔκτακτους*⁶², εἶναι δὲ ἡ διάκριση αὐτὴ σημαντικὴ μόνο ἐξ ἀπόψεως νομικῆς, καθὼς ἀφορᾷ κυρίως στὶς προϋποθέσεις καὶ τὸν τρόπο διορισμοῦ⁶³. Ἡ βασικὴ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο κατηγοριῶν εἶναι ὅτι ὡς τακτικοὶ ἢ μόνιμοι Ἐφημέριοι διορίζονται πάντοτε ἔγγαμοι πρεσβύτεροι, ὡς ἔκτακτοι δὲ, ἢ προσωρινοὶ, κατ' ἐξαίρεση καὶ ἄγαμοι⁶⁴. Ἔτσι, ἡ διάκριση αὐτὴ διατηρεῖται καὶ στὸν νέο καν. 230/2012, διότι ἡ κανονικὴ βάση παραμένει ἡ ἴδια. Εἰδικότερα, «ὁ Ἐφημέριος ἀναποσπάστως συν-

58. Οἱ ἐν λόγω διατάξεις (ἄρθ. 13 καὶ 18 ν. 2470/1997) ἔχουν ἤδη καταργηθεῖ μὲ τὸ ἄρθρ. 28 ν. 3205/2003.

59. Γιὰ τὴν ἐννοιολόγηση τῆς ἰδιότητος τῶν ἐφημερίων βλ. εἰδικῶς ΝΙΚΟΛΑΚΑΚΗ Δ., «Ἡ προέχουσα ἰδιότητα τῶν ἐφημερίων ὡς θρησκευτικῶν λειτουργῶν», Ἐπιστ. Ἐπετ. Ἀρμ. 25(2004), σ. 25-37.

60. ΣτΕ 793/2011, ΝΟΜΟΣ· πρβλ. ΔΕΦΑΘ 3609/2005, ΕΔΚΑ ΜΘ' (2007), σ. 327.

61. ΑΠ 925/1979, ΝοΒ 27(1979), σ. 762· ΑΠ 14/1980, ΝοΒ 28(1980), σ. 1134· ΠΠΡΑΘ 1929/1981, ΝοΒ 29(1981), σ. 1302· ΑΠ 917/1986, ΝοΒ 35(1987), σ. 1215.

62. Ἄρθ. 2 καν. 230/2012 καὶ 2 παρ. 4 καν. 1/2013.

63. Ἔτσι ΤΡΟΜΠΟΥΚΗΣ Χ. Β., *Ἡ περιφερειακὴ ὀργάνωση κ.λπ.*, ὅ.π., σ. 244.

64. Ἄρθ. 37 παρ. 2 Κ.Χ. καὶ 2 παρ. 3 καν. 230/2012· νὰ σημειωθεῖ ὅτι κατὰ τὸ παρελθόν (ἄρθ. 3 τοῦ ἀπὸ 21.10.1929 ν.δ.) ἀπαγορευόταν «ὁ διορισμὸς ὡς τακτικῶν ἢ προσωρινῶν ἐφημερίων ἱερέων ἀγάμων»: βλ. σχετικῶς καὶ Ὀλ. ΣτΕ 139/1930, Θ 41(1930), σ. 755, ὅπου καὶ ἡ ἐμπεριστατωμένη ἐκθεση τοῦ [τότε] εἰσηγητῆ Στ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΑΚΗ.

δέεται μετὰ τῆς Ἐνορίας εἰς τὴν ὁποίαν ἐκλέγεται, ὁ Ἱερομόναχος καὶ ὁ Διάκονος μοναχὸς ἀνήκει εἰς τὴν ἱερά Μονὴν τῆς μετανοίας του, διὰ τῆς ἐγγραφῆς του εἰς τὸ Μοναχολόγιον αὐτῆς»⁶⁵.

Καταρχάς, πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἀμφοτέρω οἱ καν. ὀρίζουν ρητῶς ὅτι «οἱ ὑφιστάμενες καὶ λειτουργοῦσες ἐνορίες διατηροῦνται»⁶⁶, ἂν καὶ ὁ καθορισμὸς ἢ ὁ ὑπολογισμὸς τῶν ὀργανικῶν ἐφημεριακῶν θέσεων ἀποτελεῖ, κατὰ κοινὴ ὁμολογία, «ἐγγχείρημα λεπτὸν καὶ δύσκολον»⁶⁷. Καὶ τοῦτο, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι καὶ οἱ διορισμοὶ Ἐφημεριῶν ὑπόκεινται πλέον, ὡς ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς οικονομικῆς κρίσεως καὶ τῶν σχετικῶς ληφθέντων μέτρων δημοσιονομικῆς προσαρμογῆς⁶⁸, στὴν ἀρχὴ «μία πρόσληψη ἀνὰ πέντε ἀποχωρήσεις», ἢ ὁποία ἰσχύει, τὸ γὰρ νῦν ἔχον, γιὰ τὸ χρονικὸ διάστημα ἀπὸ Ἰανουάριον 2011 ἕως καὶ Δεκέμβριον 2016⁶⁹. Ἔτσι, μὲ ἀπόφασιν τοῦ Ἑπιμετοῦ Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων οἱ θέσεις γιὰ τὸν διορισμὸ Ἐφημεριῶν κατανέμονται γιὰ τὸ ἔτος 2013, «μὲ γνώμονα τὴ βέλτιστη ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων», σὲ μόλις 98 γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, 9 γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης καὶ 5 γιὰ τὴν Μητροπόλιν τῆς Δωδεκανήσου⁷⁰.

65. Βλ. σχετικῶς ΠΡΟΚΟΠΙΟ [ΤΣΑΚΟΥΜΑΚΑ], *Εἰσηγητικὴ Ἐκθεσις κ.λπ.*, ὅ.π., σ. 161.

66. Ἄρθ. 3 παρ. 1 καν. 230/2012 καὶ 1 παρ. 2 ἐδ. β' καν. 1/2013.

67. Ἔτσι, ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ [ΤΣΑΚΟΥΜΑΚΑΣ], *Εἰσηγητικὴ Ἐκθεσις κ.λπ.*, ὅ.π., σ. 162· πρβλ. ΜΑΡΚΟ Κ. Β., «Χροατικὸς Προϋπολογισμὸς καὶ Ἐκκλησία (Μὲ ἀφορμὴ τὸν πρόσφατον ν. 3842/2010)», *Νομοκανονικά* 2(2010), σ. 73 ἑπ., ἰδίως σ. 78-80.

68. Γιὰ τὸν οικονομικὸ σχεδιασμὸ τῆς Πολιτείας ἀναφορικῶς μὲ τὴν Ὁρθόδοξην Ἐκκλησίαν, βλ. λεπτομερῶς ΜΑΡΚΟ Κ. Β., ὅ.π.· πρβλ. ἄρθ. πρῶτον ὑποπαρ. ΙΑ.3 ἐδ. 2Α/ε' ν. 4254/2014 «Μέτρα στήριξης καὶ ἀνάπτυξης τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας στὸ πλαίσιο ἐφαρμογῆς τοῦ ν. 4046/2012 καὶ ἄλλες διατάξεις» (ΕτΚ Α' 85/7.4.2014), μὲ τὸ ὁποῖο καταργεῖτο ἀπὸ 1.1.2015 τὸ κληρικὸ σημεῖο, μὲ ἀποτέλεσμα τὸ Ταμεῖο Προνοίας Δημοσίων Ὑπαλλήλων - Τομέας Ὁρθοδόξου καὶ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου νὰ ἀδυνατεῖ πλέον νὰ καταβάλλει στοὺς κληρικοὺς τὸ ἐφάπαξ βοήθημα μὲ τὴ σημερινή του μορφή, τὸ ὁποῖο ἤδη μειώθηκε μὲ τὸν ν. 4093/2012 κατὰ ποσοστὸ 36,94% γιὰ τοὺς Ἐφημερίους πού ἀποχώρησαν ἀπὸ 1.8.2010 καὶ ἐντεῦθεν.

69. Ἄρθ. 11 παρ. 1 ν. 3833/2010 «Προστασία τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας - Ἐπείγοντα μέτρα γιὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς δημοσιονομικῆς κρίσεως» (ΕτΚ Α' 40/15.3.2010), ὅπως ἀντικαταστάθηκε ἀρχικῶς μὲ τὸ ἄρθ. 37 παρ. 2 ν. 3986/2011 καὶ, ἐν συνεχείᾳ, μὲ τὸ ἄρθ. πρῶτον ὑποπαρ. Ζ. 5 παρ. 1 ν. 4093/2012· πρβλ. ἄρθ. 17 ν. 4283/2014, μὲ τὸ ὁποῖο παρατείνεται μέχρι 31.12.2014 ἡ προθεσμία δημοσιεύσεως στὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως ὄσων διορισμῶν ἐφημεριῶν ἔλαβαν χώρα πρὸ τοῦ 2010 καὶ ἐκ παραδρομῆς παραλήφθηκε ἡ δημοσίευσή τους καὶ συναφῶς τὸ μὲ ἀριθ. πρωτ. 4461/διεκπ. 1994/11.9.2014 ἐγκύκλιον σημείωμα τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Βλ. ἡδὴ σχετικῶς ἄρθ. 55 παρ. 2 Ν. 4386/2016 (ΕτΚ Α' 83/11.5.2016).

70. Βλ. σχετικῶς τὴ μὲ ἀριθ. πρωτ. 134229/Α1/23.9.2013 ἀπόφασιν τοῦ Ἑπιμετοῦ Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.

2. Ἡ διαδικασία ἐπιλογῆς τακτικοῦ Ἐφημερίου περιγράφεται στὰ ἄρθ. 4 ἕως 7 καν. 230/2012 καὶ 3 ἕως 5 καν. 1/2013. Ἐξ ὑπαρχῆς προβλέπεται ὅτι ἐξαιροῦνται ἀπὸ τῆς διαδικασίας αὐτῆς οἱ ἐφημεριακὲς θέσεις στοὺς Μητροπολιτικούς ναοὺς, στοὺς ὁποίους διορίζονται οἱ Ἐφημέριοι ἀπὸ τοὺς οἰκείους Μητροπολίτες⁷¹, χωρὶς προηγούμενη προκήρυξη⁷².

2.1. Ἔτσι, κατὰ τὸν καν. 230/2012, ἐντὸς μηνὸς⁷³ ἀπὸ τῆς χρεΐας ἐφημεριακῆς θέσεως, αὐτὴ προκηρύσσεται ἀπὸ τὸν οἰκείο Μητροπολίτη. Ἡ προκήρυξή του διαβάζεται στὸν ἐνοριακὸ Ναό, ὅπου ὑφίσταται ἡ θέση αὐτή⁷⁴, καὶ δημοσιεύεται στὸ περιοδικὸ «Ἐκκλησία»⁷⁵ ἢ καὶ στὸν τοπικὸ τύπο⁷⁶ μὲ δαπάνη τοῦ Ναοῦ, ἐντὸς δὲ μηνὸς⁷⁷ ἀπὸ τῆς δημοσίευσής της στὸ περιοδικὸ «Ἐκκλησία»⁷⁸ πρέπει οἱ ὑποψήφιοι γιὰ τὴν κενὴ ὀργανικὴ θέση Ἐφημερίου νὰ ὑποβάλουν τὰ ἀναγκαῖα δικαιολογητικά.

71. Ὁ καν. 1/2013 (ἄρθ. 3 παρ. 1 ἐδ. β΄) κάνει λόγο γιὰ «Ἀρχιερεῖς», ἐπειδὴ προφανῶς ἀναφέρεται, πλὴν τῶν Μητροπολιτῶν, καὶ στὸν Ἀρχιεπίσκοπο Κρήτης· γιὰ τὴ μετονομασία τοῦ Μητροπολίτη Κρήτης σὲ Ἀρχιεπίσκοπο, βλ. ἄρθ. 2 ἀ.ν. 137/1967.

72. Ἄρθ. 4 παρ. 1 ἐδ. β΄ καν. 230/2012 καὶ ἄρθ. 3 παρ. 1 ἐδ. β΄ καν. 1/2013.

73. Ἄρθ. 4 παρ. 2 καν. 230/2012. Ἀντιθέτως, ὁ καν. 1/2013 δὲν ὀρίζει προθεσμία ἐντὸς τῆς ὁποίας προκηρύσσεται ὑποχρεωτικῶς ἡ κενὴ ἐφημεριακὴ θέση.

74. Ἄρθ. 4 παρ. 2· πρβλ. ἄρθ. 3 παρ. 6 ἐδ. β΄ καν. 1/2013, τὸ ὁποῖο προβλέπει, καθόσον ἀφορᾷ στὴν Ἐκκλησία τῆς Κρήτης, ἀντὶ τῆς ἀναγνώσεως, τὴν ἀνάρτηση τῆς προκηρῦξεως στὸν πίνακα ἀνακοινώσεων τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ. Εἶναι προφανὲς ὅτι ἀμφότερες οἱ ρυθμίσεις ἐξυπηροτοῦν τὴν ἴδια στόχευση.

75. Γιὰ τὴν Ἐκκλησία Κρήτης, ἡ δημοσίευση γίνεται ἀντιστοίχως στὸ ἐπίσημο Δελτίο «Ἀπόστολος Τίτος» (ἄρθ. 3 παρ. 6 ἐδ. β΄).

76. Στὴν Ἐκκλησία Κρήτης προβλέπεται ὀρθῶς μία πρόσθετη ἐπιλογή δημοσιότητας, καθὼς ἡ δημοσίευση τῆς προκηρῦξεως μπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ στὸν *διαδικτυακὸ ἰστότοπο* τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῶν Μητροπόλεων (ἄρθ. 3 παρ. 6 ἐδ. β΄ καν. 1/2013).

77. Ἡ ἀντίστοιχη προθεσμία στὴν Ἐκκλησία Κρήτης συντέμνεται σὲ δέκα (10) ἡμέρες (ἄρθ. 3 παρ. 6 ἐδ. γ΄).

78. Μὲ τὸν καν. 1/2013 (*ibid*) ἡ προθεσμία γιὰ τὴν ὑποβολὴ τῶν δικαιολογητικῶν ἀφετηριάζεται εἴτε ἀπὸ τὴν ἀνάρτηση τῆς προκηρῦξεως στὸν πίνακα ἀνακοινώσεων τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ εἴτε ἀπὸ τὴν καθοιονδήποτε τρόπο δημοσίευσή της (Δελτίο «Ἀπόστολος Τίτος»/Τοπικὸς Τύπος/διαδικτυακὸς ἰστότοπος). Εἶναι σαφὲς ὅτι τὸ κριτήριό τοῦ καν. 230/2012 περὶ ἀφετηρίασεως τῆς σχετικῆς προθεσμίας, ἥτοι ἡ δημοσίευση στὸ περιοδικὸ «Ἐκκλησία» εἶναι περισσότερο ἀσφαλές, καθὼς ἡ ἐναλλακτικὴ πολλαπλότητα ὡς πρὸς τὰ χρονικὰ σημεῖα ἀφετηρίασεως τῆς προθεσμίας γιὰ τὴν ὑποβολὴ τῶν δικαιολογητικῶν (ἀνάρτηση ἢ δημοσίευση) πού ἰσχύει στὴν Ἐκκλησία Κρήτης μπορεῖ νὰ καταστήσει τὴ ρύθμιση δυσεφάρμοστη. Πάντως σὲ περίπτωση ἀμφιβολίας, ἡ προθεσμία ἀφετηριάζεται ἀπὸ τὴν *τελευταία* δημοσίευση.

Είναι πρόδηλο ότι με αμφοτέρους τούς καν. επέρχεται σημαντική αλλαγή στη διαδικασία επιλογής του υποψήφιου τακτικού Έφημερίου, κατά την οποία ενημερώνεται πλέον, ήδη από την πρόμη φάση της διαδικασίας, και η Ένορία. Ειδικότερα, πέραν της δημοσιεύσεως της σχετικής προκηρύξεως στον τοπικό Τύπο και το περιοδικό «Έκκλησία»⁷⁹, όπως άλλωστε συνέβαινε και κατά το παρελθόν⁸⁰, πλέον η προκήρυξη «*αναγινώσκεται στον ένοριακό Ίερό Ναό*», όπου υφίσταται ή κενή εφημεριακή θέση ή, στην περίπτωση της Έκκλησίας της Κρήτης, «*αναρτᾶται στον πίνακα ανακοινώσεων του ένοριακού ναού*», τὸ ἴδιο, ἐξάλλου, συμβαίνει και με την Πράξη του Μητροπολίτη, με την οποία ανακηρύσσονται οἱ υποψήφιοι Έφημεριοί⁸¹. Με τὸν τρόπο αὐτὸ ἐνυλώνεται ἡ de jure δυνατότητα οἰουδήποτε ἐνορίτη νὰ ὑποβάλλει ἐνυπόγραφο καὶ αἰτιολογημένη ἔνσταση γιὰ κάποιον τυχὸν ἀπὸ τοὺς ὑποψηφίους⁸² καὶ συνεκδοχικῶς, «*διασφαλίζεται ἡ ἀποδοχὴ τοῦ ὑποψηφίου κληρικοῦ ἐκ μέρους τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος τῆς Ένορίας, χωρὶς νὰ θίγεται τὸ κανονικὸ δικαίωμα τοῦ οἰκείου Μητροπολίτη νὰ ἐπιλέγει τὸν κατὰ τὴν ἀπόλυτο κρίση του κατάλληλο γιὰ χειροτονία*»⁸³.

Ἐὰν παρέλθει ἄπρακτη ἡ ὡς ἄνω προθεσμία, ἐξακολουθεῖ νὰ ἰσχύει ἡ δημοσιευθεῖσα προκήρυξη γιὰ δύο ἀκόμη μῆνες⁸⁴. Στὴν κενὴ ὀργανικὴ θέση καὶ μέχρι τὴν πληρωσὴ της με τακτικὸ Έφημέριο, ὁ οἰκείος Μητροπολίτης τοποθετεῖ προσωρινὸ Έφημέριο⁸⁵, κατὰ τὸ ὅποιο ἀποτελεῖ ὑποχρέωση ἄνευ ἄλλου τοῦ Μητροπολίτη, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴ γραμματικὴ διατύπωση τῆς διατάξεως, ἐνῶ, στὴν περίπτωση τῆς Έκκλησίας Κρήτης, ἡ τοποθέτηση προσωρινοῦ Έφημερίου γίνεται μόνο ἐὰν συντρέχουν «*ἰδιαίτεροι ποιμαντικοὶ λόγοι*» γιὰ τὴν ἐν λόγω Ένορία⁸⁶.

2.2. Ὁ υποψήφιος Έφημέριος ὀφείλει νὰ ὑποβάλλει στὸν οἰκεῖο Μητροπολίτη, ἐντὸς τῆς ὀριζόμενης στὴν προκήρυξη προθεσμίας, ἔγγραφο αἴτηση, ἡ

79. Γιὰ τὸν τύπο τῆς προκηρύξεως βλ. προσφάτως Έκκλησία 4(2014), σ. 302.

80. Ἄρθ. 33-37 καν. 2/1969· πρβλ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ Ι. Μ., Ἐγχειρίδιο, ὅ.π., σ. 163-164.

81. Ἄρθ. 7 παρ. 1 καν. 230/2012.

82. Ἄρθ. 7 παρ. 2 καν. 230/2012 καὶ 3 παρ. 9 καν. 1/2013.

83. Βλ. ΒΕΛΕΤΖΑ ΧΕΡΟΥΒΕΙΜ (Ἀρχμ.), «Περὶ κινήτικότητας Έφημερίων», Έφημέριος 8(2013), σ. 32.

84. Ἄρθ. 4 παρ. 3 καν. 230/2012· πρβλ. ἄρθ. 3 παρ. 7 καν. 1/2013, ὅπου ἡ ἀντοδικαὴ ἰσχὺς τῆς προκηρύξεως ὀρίζεται σὲ εἴκοσι (20) μόλις ἀκόμα ἡμέρες.

85. Ἄρθ. 4 παρ. 4 καν. 230/2012.

86. Ἄρθ. 3 παρ. 14 καν. 1/2013.

όποια συνοδεύεται από⁸⁷: α) άπολυτήριο Στρατού ή πιστοποιητικό νόμιμης άπαλλαγής από κάθε στρατιωτική ύποχρέωση, πού άναφέρει και τούς λόγους τής νόμιμης άπαλλαγής⁸⁸. β) έπικυρωμένο τίτλο σπουδών· γ) πιστοποιητικό του οικείου Δημάρχου ή Προέδρου τής Κοινότητας περί τής ιθαγένειας και του έτους γεννήσεώς του· δ) βεβαίωση τής άρμόδιας Έκκλησιαστικής Αρχής, ότι τόσο ο ύποψήφιος όσο και ή σύζυγός του έχουν τελέσει πρώτο γάμο⁸⁹. ε) κανονική συμμαρτυρία Πνευματικού κατά τον παραδεδομένο τύπο· στ) πιστοποιητικό οικογενειακής καταστάσεως· ζ) έγγραφη και ένυπόγραφη δήλωση - συγκατάθεση τής συζύγου του· η) πιστοποιητικό τής Πρωτοβάθμιας Ύγειονομικής Έπιτροπής για την ύγεια και άρτιμέλεια του· θ) ύπεύθυνη δήλωση με βεβαιωμένο τó γνήσιο τής ύπογραφής του ότι δέν διώκεται ούτε έγκρεμει εναντίον του κατηγορία για όποιαδήποτε άξιόποινη πράξη· ι) αντίγραφο Ποινικού Μητρώου, τó όποιο άναζητείται άυτεπαγγέλτως από την οικεία Μητροπόλη, ως έχουσα έννομο συμφέρον⁹⁰. Καινοτομία του καν. 1/2013 άποτελεί τó γεγονός ότι ή ύποβολή των ως άνω δικαιολογητικών άπαιτείται τόσο στην κάλυψη κενής όργανικής έφημεριακής θέσεως με προκήρυξη όσο και στην περίπτωση τής κάλυψής τής προσωρινώς⁹¹.

2.3. Στην προκήρυξη καθορίζονται και τά μορφωτικά προσόντα⁹² πού πρέπει να έχουν οι ύποψήφιοι⁹³, ενώ στην Έκκλησία Κρήτης δέν ύφίσταται αντίστοιχη διάταξη. Στη συνέχεια, μετά την ύποβολή των ύποψηφιοτήτων άκολουθεί ή άνακήρυξη των ύποψηφίων. Ειδικότερα, ό οικείος Μητροπολίτης, έντός δεκαπέντε ήμερών⁹⁴ μετά την παρέλευση τής προθεσμίας, πού όρίζεται με τó

87. Άρθ. 5 καν. 230/2012.

88. Για τó ζήτημα τής στρατεύσεως των θρησκευτικών λειτουργών βλ. προχείρως Γ. Ι. ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟ, *Παρατηρήσεις* στη ΣτΕ 804/2011, ΘΠΔΔ 3(2012), σ. 213-220.

89. Τó άρθ. 4 καν. 1/2013 διευκρινίζει, ως έν περισσοϋ, ότι ή βεβαίωση άφορξ σε πρώτο έκκλησιαστικό γάμο. Δέν άποτελεί, πάντως, κώλυμα για την κατάληψη έφημεριακής θέσεως ό τελεσθείς και μη ύφιστάμενος γάμος του ύποψήφιου κληρικού (ΣτΕ 256/1934 σέ: ΤΡΟΜΠΟΥΚΗ Χ. Β., *Η περιφερειακή όργάνωση κ.λπ.*, ό.π., σ. 246).

90. Στην Έκκλησία Κρήτης άπαιτείται, πλην των έγγράφων πού άπαριθμούνται ως άνω στον καν. 230/2012 για την Έκκλησία τής Ελλάδος, και βιογραφικό σημείωμα του ύποψηφίου, με αίτιολόγηση τής άποφάσεώς του να γίνει κληρικός (άρθ. 4 περ. α' καν. 1/2013).

91. Άρθ. 4 έδ. β'.

92. Σύμφωνα με τον ΤΡΟΜΠΟΥΚΗ Χ., *Η περιφερειακή όργάνωση κ.λπ.*, ό.π., σ. 249, «τά μορφωτικά αυτά κριτήρια δέν δεσμεύουν άπολύτως».

93. Άρθ. 6 καν. 230/2012.

94. Η αντίστοιχη προθεσμία στην Έκκλησία Κρήτης είναι δέκα (10) ήμέρες (άρθ. 3 παρ. 8

άρθ. 4 παρ. 2 καν. 230/2012⁹⁵, ανακηρύσσει τους υποψήφιους Έφημέριους με Πράξη του, ή όποια κοινοποιείται νομίμως πρὸς τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Συμβούλιο⁹⁶. Ἡ Πράξη τοῦ Μητροπολίτη περὶ ἀνακηρύξεως τῶν υποψηφίων διαβάσσεται στὸν ἐνοριακὸ Ναό, ἀναρτᾶται στὸν πίνακα ἀνακοινώσεων, καθὼς καὶ στὴν ἰστοσελίδα τοῦ ναοῦ, ἐὰν ὑπάρχει⁹⁷.

Ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν μετὰ τὴν πρώτη ἡμέρα τῆς ἀναρτήσεως⁹⁸, δικαιοῦνται τόσον οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ Σύμβουλοι, ὅσο καὶ ὁποιοσδήποτε ἐνοριτῆς νὰ υποβάλουν στὸν οἰκεῖο Μητροπολίτη ἐγγράφως καὶ ἐνυπογράφως ἔνσταση γιὰ κάποιον ἀπὸ τοὺς υποψηφίους⁹⁹. Μετὰ ἀπὸ τὴν πάροδο τῆς προθεσμίας ἢ τὴν ἔκδοση τῆς ἀποφάσεως τοῦ Μητροπολίτη ἐπὶ τυχόν ἐνστάσεων, ἀκολουθεῖ ἡ ἐπιλογή τοῦ υποψηφίου. Ἡ σχετικὴ ἀπόφαση τοῦ Μητροπολίτη κοινοποι-

---

καν 1/2013). Ἄν καὶ ὁ ἐν λόγῳ καν. δὲν ἀναφέρει τὸ χρονικὸ σημεῖο ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀφετηριάζεται ἡ προθεσμία τῶν δέκα ἡμερῶν γιὰ τὴν ἀνακήρυξη, παρέπεται ὅτι αὐτὸ ταυτίζεται μετὰ τὴν συμπλήρωση τῆς προθεσμίας τοῦ ἀρθ. 3 παρ. 6.

95. Πρόκειται γιὰ τὴν προθεσμία τοῦ ἐνὸς μηνὸς ἀπὸ τὴ δημοσίευση τῆς προκηρύξεως στὸ περ. Ἐκκλησία, ἐντὸς τοῦ ὁποίου πρέπει ἀναγκαιῶς νὰ γίνῃ ἡ κατάθεση τῶν δικαιολογητικῶν. Οἷκοθεν νοεῖται ὅτι στὴν περίπτωση τοῦ ἀρθ. 4 παρ. 3 καν. 230/2012 καὶ τῆς αὐτοδίκαιης ἰσχύος τῆς προκηρύξεως γιὰ δύο (2) ἀκόμη μῆνες, ἡ προθεσμία τῆς ἀνακηρύξεως τῶν υποψηφίων ἀφετηριάζεται ἀπὸ τὴν συμπλήρωση τῆς δίμηνης παρατάσεως.

96. Ἄρθ. 7 παρ. 1 ἐδ. α' καν. 230/2012· πρβλ. ὁμοίως ἀρθ. 3 παρ. 8 καν. 1/2013.

97. Ἄρθ. 7 παρ. 1 ἐδ. β' καν. 230/2012. Στὴν Ἐκκλησία Κρήτης ἡ δημοσιότητα τῆς ἀνακηρύξεως ἐπιτυγχάνεται μετὰ τὴν ἀνάρτηση στὸν πίνακα ἀνακοινώσεων τοῦ ναοῦ (ἀρθ. 3 παρ. 8 ἐδ. β' καν. 1/2013), πλὴν ὅμως θὰ μπορούσε νὰ ὑπάρχει πρόβλεψη καὶ γιὰ ἀνάρτηση τῆς πράξεως περὶ ἀνακηρύξεως καὶ στὸν διαδικτυακὸ ἰστότοπο τοῦ οἰκείου ναοῦ, ἐφόσον ὑπάρχει (πρβλ. ἀρθ. 7 παρ. 1 ἐδ. β' καν. 230/2012, καθὼς καὶ ἀρθ. 3 παρ. 6 ἐδ. β' καν. 1/2013).

98. Ἄρθ. 7 παρ. 2 καν. 230/2012. Ἡ ἀντίστοιχη προθεσμία στὴν Ἐκκλησία Κρήτης εἶναι τρεῖς (3) ἡμέρες (ἀρθ. 3 παρ. 9 καν. 1/2013). Νὰ σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι μᾶλλον ἐσφαλμένως ἀναγράφεται στὴν οἰκεία διάταξη τοῦ καν. 1/2013 (ἀρθ. 3 παρ. 9) ὅτι ἡ προθεσμία τῶν ἐνστάσεων ἀφετηριάζεται «ἀπὸ τὴν ἐπομένη ἡμέρα τῆς ἀναρτήσεως τῆς παραγράφου 6 τοῦ παρόντος ἀρθρου» (sc. ἀρθ. 3), καθὼς ἡ προθεσμία τῆς παρ. 6 οὐδόλως συνδέεται μετὰ τὴν ἀνακήρυξη τῶν υποψηφίων, ἀλλὰ ἀφορᾷ στὸ δεκαήμερο ἀπὸ τὴ δημοσίευση ἢ τὴν ἀνάρτηση τῆς προκηρύξεως, ἐντὸς τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ ἐκδηλωθεῖ ἐνδιαφέρον ἀπὸ τοὺς υποψηφίους γιὰ τὴν κατάληψη τῆς κενῆς ὀργανικῆς θέσεως. Ἐπομένως, τὸ ὄρθο θὰ ἦταν «ἀπὸ τὴν ἐπομένη ἡμέρα τῆς ἀναρτήσεως τῆς παραγράφου 8 τοῦ παρόντος ἀρθρου», ἡ ὁποία ὄντως ἀναφέρεται στὴν ἀνάρτηση τῆς πράξεως ἀνακηρύξεως στὸν πίνακα ἀνακοινώσεων τοῦ ναοῦ.

99. Στὴν Ἐκκλησία Κρήτης προβλέπεται ὅτι ὁποιοσδήποτε δικαιούται νὰ υποβάλῃ ἔνσταση (ἀρθ. 3 παρ. 9), ἐνῶ στὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐξειδικεύεται περαιτέρω ὁ φορέας ἀσκήσεως τοῦ σχετικοῦ δικαιώματος, ἀφοῦ ἔννομο συμφέρον μπορεῖ νὰ ἔχει τόσο μέλος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ συμβουλίου ὅσο καὶ ὁποιοσδήποτε ἐνοριτῆς (ἀρθ. 7 παρ. 2).

εΐται νομίμως στο οικείο Ἐκκλησιαστικό Συμβούλιο, τὸ ὁποῖο ὑποχρεοῦται νὰ προβεῖ ἀμέσως στὴν ἀνάρτηση τῆς ἀποφάσεως ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρες¹⁰⁰ στὸν πίνακα ἀνακοινώσεων τοῦ ἐνοριακοῦ Ναοῦ, καθὼς καὶ στὴν ἰστοσελίδα του, ἐὰν ὑπάρχει, στὸ διαδίκτυο.

Κατὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Μητροπολίτη μπορεῖ νὰ ἀσκηθεῖ προσφυγὴ ἐνώπιον τῆς Δ.Ι.Σ. στὴν περίπτωση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἢ τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου γιὰ τὴν Ἐκκλησία Κρήτης ἐντὸς δεκαήμερου ἢ πενθημέρου ἀντιστοίχως ἀπὸ τὴν τελευταία ἡμέρα τῆς ἀναρτήσεως¹⁰¹. Ἡ προσφυγὴ ἀσκεῖται ἀπὸ ὁποιοδήποτε ἀπὸ τοὺς συνυποψηφίους ἢ τοὺς ἐνορίτες¹⁰² μὲ ἔγγραφο ἀπευθυνόμενο πρὸς τὸν οικείο Μητροπολίτη, ὁ ὁποῖος ὑποχρεοῦται ἐντὸς μίας ἐβδομάδας¹⁰³ νὰ τὸ διαβιβάσει μὲ ὄλον τὸν φάκελο στὴ Δ.Ι.Σ., προκειμένου νὰ κρίνει τὴν προσφυγὴ¹⁰⁴. Ἡ ὁλοκλήρωση τῆς ἀνωτέρω διαδικασίας καὶ ἡ ἐκπνοὴ τῶν συναφῶν προθεσμιῶν ἀποτελοῦν προϋπόθεση γιὰ τὴ χειροτονία τοῦ ὑποψηφίου¹⁰⁵, ἐνῶ ἡ ἀδίκαιολόγητη¹⁰⁶ μὴ προσέλευση τοῦ Ἐφημερίου ὁ ὁποῖος τελικῶς ἐπελέγη κατὰ τὴν ἡμέρα πού ὀρίστηκε γιὰ τὴ χειροτονία του, λογίζεται ὡς μὴ ἀποδοχὴ τῆς ἐκλογῆς.

IV. Ὑπηρεσιακὲς μετακινήσεις

A. Μετάθεση τακτικοῦ ἐφημερίου

Ἡ μετάθεση κατηγοριοποιεῖται σὲ *προαιρετικὴ* καὶ *ἀναγκαστικὴ*.

100. Μὲ τὸν καν. 1/2013 (ἄρθ. 3 παρ. 9 ἐδ. β΄) τὸ σχετικὸ διάστημα ὀρίζεται σὲ τρεῖς (3) ἡμέρες.

101. Ἄρθ. 7 παρ. 3 καν. 230/2012 καὶ 3 παρ. 10 καν. 1/2013.

102. Ἀντιθέτως, ὁ καν. 1/2013 δὲν προσδιορίζει *expressis verbis* τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα θεμελιώνουν *ἐννομο συμφέρον* πρὸς ἄσκησιν τῆς προσφυγῆς.

103. Ἄρθ. 7 παρ. 3 ἐδ. β΄ καν. 230/2012. Ὡστόσο, στὸν καν. 1/2013 δὲν ἐπαναλαμβάνεται ὁ χρονικὸς αὐτὸς περιορισμὸς.

104. Βλ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ Ι. Μ., *Ἰδιαιτέρα Ἐκκλησιαστικὰ Καθεστώτα κ.λπ.*, ὅ.π., σ. 97, ὁ ὁποῖος παρατηρεῖ ὀρθῶς ὅτι ἡ ἀπόφαση τῆς Διαρκοῦς ἢ Ἐπαρχιακῆς Συνόδου ἀντιστοίχως ἐπὶ τῆς προσφυγῆς, ὡς ἔχουσα ἐκτελεστὸ χαρακτῆρα, ὑπόκειται στὸν ἔλεγχο τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας.

105. Ἄρθ. 7 παρ. 4 καν. 230/2012 καὶ 3 παρ. 11 καν. 1/2013, μὲ σχεδὸν ταυτόσημη διατύπωση.

106. Ἄρθ. 7 παρ. 5 καν. 230/2012. Ἄν καὶ τὸ ἄρθ. 3 παρ. 12 καν. 1/2013 δὲν ἀναφέρει τὸ ἐπίρρομα «ἀδίκαιολογήτως», αὐτὸ συνάγεται ἐρμηνευτικῶς ἀπὸ τὴ ratio συνόλης τῆς διατάξεως.

1. Στην πρώτη περίπτωση¹⁰⁷, απαιτείται αίτηση του μετατιθεμένου ή, επί άμοιβαίας μεταθέσεως, συγκατάθεση των μετατιθεμένων και πράξη του οικείου Μητροπολίτη.

2. Η μετάθεση¹⁰⁸ μπορεί να είναι και *αναγκαστική*, να πραγματοποιηθεί, δηλαδή, χωρίς τη θέληση του Έφημερίου, εντός όμως πάντοτε των ορίων της ίδιας Μητροπόλεως:

α) με απόφαση της Δ.Ι.Σ., μετά από αιτιολογημένη πρόταση του οικείου Μητροπολίτη¹⁰⁹, ιδίως όταν ή περαιτέρω παραμονή του μετατιθεμένου στην Ένορία αποβαίνει ασύμφορη για την πνευματική ζωή της, δεν έπιτρέπεται, όμως, ο συνολικός αριθμός των μετατιθεμένων με τον τρόπο αυτό να υπερβεί τους τρεις κατ' έτος για κάθε Μητρόπολη και τους δέκα για την Αρχιεπισκοπή. Η συγκεκριμένη διάταξη έπαναλαμβάνεται και στον καν. 1/2013 με δύο, όμως, διαφοροποιήσεις¹¹⁰: *άφ' ενός* μέν, ή απόφαση περί μεταθέσεως δεν λαμβάνεται από την Έπαρχιακή Σύνοδο, όπως θα άνέμενε ένδεχομένως κανείς, αλλά από τον ίδιο τον οικείο Αρχιερέα και πρέπει να είναι αιτιολογημένη: *άφ' έτέρου*, δεν τίθεται αριθμητικό όριο στις μεταθέσεις που διενεργούνται με αυτόν τον τρόπο.

Ειδικότερα, κατά την έννοια της σχετικής διατάξεως του άρθ. 37 παρ. 7 περ. β' ν. 590/1977¹¹¹, ή μετάθεση Έφημερίου με απόφαση της Δ.Ι.Σ., εντός του συνολικού αριθμού μεταθέσεων Έφημερίων που όρίζει για κάθε έτος ο ίδιος ο νομοθέτης, προβλέπεται ως μέτρο διοικήσεως του ένοριακού βίου, που μπορεί να λαμβάνεται χάριν του γενικότερου συμφέροντος της Έκκλησίας¹¹², για *άντι-*

107. Άρθ. 12 παρ. 1 έδ. α' και παρ. 2 καν. 230/2012 (πρβλ. και άρθ. 37 παρ. 7 ν. 590/1977) και άρθ. 10 παρ. 1 β' και ε' καν. 1/2013.

108. Για μία θεολογική και πραγματιστική προσέγγιση του μεταθετού των έφημερίων, βλ. ΓΕΩΡΓΙΟ [ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΑΔΗ], Μητροπολίτη πρώην Νευροκοπίου, «Τό μεταθετόν των έφημερίων. Δογματικώς-κανονικώς-πραγματικώς», Αρχεΐον Έκκλησιαστικού και Κανονικού Δικαίου 8(1953), σ. 125-130.

109. Άρθ. 12 παρ. 1 έδ. β' καν. 230/2012 (πρβλ. άρθ. 37 παρ. 7 περ. β' ν. 590/1977 σέ: ΚΟΝΙΔΑΡΗ Μ. Ι., *Καταστατική νομοθεσία κ.λπ.*, ό.π., σ. 52= *Θεμελιώδεις διατάξεις κ.λπ.*, ό.π., [σημ. 1], σ. 134).

110. Άρθ. 10 παρ. 1 έδ. γ' καν. 1/2013.

111. Έπομένως, και του ταυτόσημου άρθ. 12 παρ. 1 έδ. β' καν. 230/2012.

112. Βλ. ΤΡΟΜΠΟΥΚΗ Χ. Β., *Η περιφερειακή όργάνωση κ.λπ.*, ό.π., σ. 252, ό όποιος παρατηρεί ότι «οί μεταθέσεις αυτές γίνονται για πνευματικούς κυρίως λόγους και για τό γενικότερο συμφέρον της Έκκλησίας [...], ως εκ τούτου δεν προκύπτει θέμα ύπαιτιότητας του μετατιθεμένου».

κειμενικούς λόγους, ύστερα από σχετική αιτιολογημένη πρόταση του οικείου Ἀρχιερέα¹¹³. Τέτοιο αντικειμενικό λόγο συνιστᾶ, λόγου χάρη, ἡ ἀδυναμία τοῦ Ἐφημερίου, ὡς ἐκ τῶν προβλημάτων ὑγείας πού ἀντιμετωπίζει, νά ἀσκεῖ καθήκοντα σέ ἕναν πολυάνθρωπο ναό, μέ αὐξημένες ἀπαιτήσεις¹¹⁴ ἢ ἡ πνευματική διάσταση τῶν Ἐφημερίων, ἐφόσον προκαλεῖ σκανδαλισμό τῶν πιστῶν¹¹⁵. Συνεπῶς, στήν περίπτωση αὐτή, ἡ μετάθεση δέν ἔχει χαρακτηριστικά ποινῆς πού ἐπιβάλλεται γιά τόν πειθαρχικό κολασμό πράξεων τοῦ Ἐφημερίου, οὔτε ἀποτελεῖ διοικητικό μέτρο παρεπόμενο πειθαρχικῆς ποινῆς, δεδομένου, ἄλλωστε, ὅτι στήν περίπτ. γ' τῆς ἴδιας παραγράφου εἰδικῶς προβλέπεται, κατ' ἀντιδιαστολή, ἡ μετάθεση Ἐφημερίου «λόγῳ ποινῆς» πού ἐπιβάλλουν τὰ πειθαρχικά ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας¹¹⁶.

Ὑποστηρίζεται νομολογιακῶς ὅτι εἶναι δυνατή ἡ ἐπιβολή τοῦ δυσμενοῦς διοικητικοῦ μέτρου τῆς ἀναγκαστικῆς μεταθέσεως Ἐφημερίου, δυνάμει τοῦ ἄρθ. 37 παρ. 7 περ. β' ν. 590/1977, γιά λόγους πού ἀνάγονται (καί) σέ ὑπαίτια συμπεριφορά του, ἀκόμη καί ὅταν ἡ συμπεριφορά αὐτή συνιστᾶ πειθαρχικό ἀδίκημα, χωρίς προηγούμενη τήρηση πειθαρχικῆς διαδικασίας, ἐφόσον μέ τὸ μέτρο τῆς ἀναγκαστικῆς μεταθέσεως σκοπεῖται στή συγκεκριμένη περίπτωση ἡ ἀποκατάσταση τῆς διασαλευθείσας τάξεως καί εἰρήνης στήν οἰκεία Ἐνορία¹¹⁷. Ἐξ αὐτοῦ, μάλιστα, δέν νοεῖται ἀναστολή ἐκτελέσεως στήν ἐφαρμογή τοῦ μέτρου¹¹⁸. Ὅμως, ἡ σχετική ἀπόφαση τῆς Δ.Ι.Σ. ὀφείλει νά καθορίζει καί τόν ἐνο-

113. Συμφώνως πρὸς τὸν ΛΙΛΑΙΟ Ν. Γ., *Γνωμοδότησις*, Ἐκκλησία 11(1985), σ. 331 = Νομοκανονικά. Γνωμοδοτήσις, τ. Α', Ἀθήναι, 1985, σ. 251-252, «ἡ ΔΙΣ δυσκόλως δύναται νά μὴν ἀποφασίσῃ τὴν μετάθεσιν, ἀφοῦ ὁ οἰκεῖος Ἀρχιερεὺς εἶναι ὁ καλλίτερος παντὸς ἄλλου δυνάμενος νά ἐκτιμήσῃ τοὺς λόγους οἱ ὅποιοι δικαιολογοῦν τὴν μετάθεσιν».

114. ΣτΕ 2780/2013, Νομοκανονικά 2(2014), σ. 71.

115. ΣτΕ 644/2000, ἙλλΔνη 42(2001), σ. 1058 = Νομοκανονικά 1(2002), σ. 148.

116. ΣτΕ ΕΑ 384/2010, ΝΟΜΟΣ.

117. ΣτΕ 3407/2008, ΝοΒ 56(2008), σ. 2697 = Νομοκανονικά 1(2009), σ. 103· 2973/2007, Νομοκανονικά 1(2008), σ. 119, με *σχόλιο* Β. Χ. ΤΡΟΜΠΟΥΚΗ = ΕΔΔΔ 54(2010), σ. 1019· πρβλ. ΣτΕ 2698/1990, ἙλλΔνη 33(1992), σ. 924, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποία ἡ Δ.Ι.Σ., πρὶν ἐκδώσει πράξη περὶ μεταθέσεως ἐφημερίου, κατ' ἄρθ. 37 παρ. 7 ἐδ. β' ν. 590/1977, ὑποχρεοῦται νά τὸν καλέσει σέ ἀκρόαση, ἐφόσον ἡ δικαιολογητικὴ βάση τοῦ πιὸ πάνω δυσμενοῦς μέτρου πού τοῦ ἐπιβλήθηκε ἀνάγεται σέ ὀρισμένη, ὑπαίτια συμπεριφορά του καί ΣτΕ 1416/1989, ΝοΒ 38(1990), σ. 1225.

118. ΣτΕ ΕΑ 912/2006, ΝΟΜΟΣ· πρβλ. ΣτΕ ΕΑ 1190/2006, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με τὴν ὁποία ἡ πράξη τοῦ Μητροπολίτη, με τὴν ὁποία παραγγέλλεται ἐφημέριος νά ἀσκεῖ τὰ καθήκοντά του σέ ναό διαφορετικὸ ἀπὸ ἐκεῖνον στὸν ὁποῖο τοποθετήθηκε ἀρχικῶς, λαμβάνεται χάριν τῆς προστασίας τοῦ δημοσίου συμφέροντος, ἀφοῦ ἀποσκοπεῖ στήν κάλυψη τῶν λατρευτικῶν καί

ριακό Ναό, στον οποίο οφείλει να υπηρετεί πλέον ο Έφημέριος, άλλως δὲν πρόκειται για ἐκτελεστή πράξη μεταθέσεως¹¹⁹. Παρέπεται, τέλος, ἀπὸ τὴ διάταξη αὐτή, ἐρμηνευόμενη ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἀρχῆς τῆς ἀμεροληψίας τῶν διοικητικῶν ὀργάνων, ὅτι ὁ οἰκείος Ἀρχιερέας κωλύεται νὰ μετάσχει στὴ Δ.Ι.Σ. κατὰ τὴ συνεδρίασή της πού ἀφορᾶ στὴ λήψη ἀποφάσεως γιὰ τὴν ἀναγκαστικὴ μετάθεση τακτικοῦ Έφημέριου πού ὑπόκειται στὴ δικαιοδοσία του, ἐφόσον ὁ ἴδιος μὲ τὴν αἰτιολογημένη κατὰ τὸ ἄρθ. 37 παρ. 7 περ. β' ν. 590/1977 πρότασή του ζήτησε ἀπὸ τὴ Δ.Ι.Σ. τὴ λήψη τοῦ δυσμενοῦς διοικητικοῦ μέτρου τῆς ἀναγκαστικῆς μεταθέσεως γιὰ λόγους πού ἀφοροῦν (καί) σὲ ὑπαίτια συμπεριφορὰ τοῦ ἐν λόγῳ Έφημερίου¹²⁰.

β) μὲ τελεσίδικη ἀπόφαση ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου¹²¹ ὡς παρεπόμενη ποινή¹²², ὅποτε στὴν περίπτωση αὐτὴ εἶναι ἀναγκαία ἢ προηγούμενη ἀκρόαση τοῦ μετατιθεμένου κατὰ τὸ ἄρθ. 20 παρ. 2 Σ.¹²³ Συμφώνως πρὸς τὸν ν. 5383/1932 «Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας»¹²⁴ (ἄρθ. 10) τὸ Ἐπισκοπικὸ Δικαστήριον δικάζει τὰ ἐκκλησιαστικὰ παραπτώματα τῶν κληρικῶν, πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, τῆς οἰκείας Μητροπόλεως ὅπουδῆποτε καὶ ἐὰν διαπραχθῆκαν καὶ ἐπιβάλλει τὶς ἐκεῖ ἀναφερόμενες ποινές. Σὲ περίπτωση δὲ πού τὰ διαπραχθέντα παραπτώματα εἶναι σοβαρότερα καὶ τιμωροῦνται μὲ αὐστηρότερες ποινές τὸ Ἐπισκοπικὸ Δικαστήριον κηρύσσει ἐαυτὸ ἀναρμόδιο καὶ παραπέμπει τὴν ὑπόθεση στὸ Πρωτοβάθμιο Συνοδικὸ Δικαστήριον¹²⁵.

ποιμαντικῶν ἀναγκῶν τῆς οἰκείας Μητροπόλεως καὶ ἐπομένως, δὲν εἶναι, καταρχήν, δεκτικὴ ἀναστολῆς ἐκτελέσεως.

119. ΣτΕ 644/2000, ὅ.π.

120. ΣτΕ 2973/2007, ὅ.π.

121. Ἄρθ. 12 παρ. 1 ἐδ. γ' καν. 230/2012 (πρβλ. ἄρθ. 37 παρ. 7 περ. γ' ν. 590/1977). Βλ. ἀντιστοίχως γιὰ τὴν Ἐκκλησία Κρήτης ἄρθ. 10 παρ. 1 ἐδ. δ' καν. 1/2013, ὅπου γίνεται λόγος γενικῶς καὶ ἀορίστως γιὰ «ποινή» τελεσίδικη, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μένει ἀδιευκρίνιστο ἐὰν ἡ διάταξη περιορίζεται σὲ ποινὴ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου ἢ ἐὰν καταλαμβάνει καὶ ἀποφάσεις τῆς κοσμικῆς δικαιοσύνης. Ἴσως ἡ γενικότητα στὴ διατύπωση νὰ εἶναι σκόπιμη, διότι σὲ ἄλλο σημεῖο τοῦ καν. πού ἀφορᾶ στὴν ἀξιολόγηση τῶν Έφημερίων γίνεται ἡ σχετικὴ διευκρίνιση (βλ. ἄρθ. 9 παρ. 7 ἐδ. η' καν. 1/2013, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ «τυχόν ἐκκλησιαστικῆς καὶ κοσμικῆς πειθαρχικῆς ποινῆς»).

122. Βλ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ Μ. Ι., *Ἰδιαίτερα Ἐκκλησιαστικὰ Καθεστῶτα κ.λπ.*, ὅ.π., σ. 98.

123. Ἔτσι ΤΡΟΜΠΟΥΚΗΣ Χ. Β., *Ἡ περιφερειακὴ ὀργάνωση κ.λπ.*, ὅ.π., σ. 253, σημ. 67.

124. Βλ. τὸ κείμενο καὶ σὲ ΚΟΝΙΔΑΡΗ Μ. Ι., *Θεμελιώδεις διατάξεις σχέσεων Κράτους - Ἐκκλησίας κ.λπ.*, ὅ.π., σ. 171 ἔπ.

125. Ἄρθ. 12 ν. 5383/1932. Βλ. καὶ ΚΟΝΙΔΑΡΗ Μ. Ι., *Ἐγχειρίδιο κ.λπ.*, ὅ.π., σ. 244-245.

Ἐκτενῶς ἔχει ἀπασχολήσει τὴ θεωρία καὶ τὴ νομολογία τὸ ζήτημα τῆς ἐκτελεσιμότητας τῶν ἀποφάσεων πὸν ἐκδίδουν τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια, ὡς ἐκ τοῦ ἰδιόμορφου (*sui generis*) χαρακτήρα τῶν ποινῶν, τὶς ὁποῖες ἐπιβάλλουν.

Καταρχάς, παγίως πλεόν ἔχει νομολογηθεῖ ὅτι οἱ πειθαρχικῶς διωκόμενοι κληρικοὶ ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ διορίζουν ἐνώπιον κάθε ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου, ὡς συνήγορό τους, ἀκόμη καὶ μὴ κληρικό, δικηγόρο, ὡς ἔκφραση τοῦ δικαιώματός τους στὴν προηγούμενη ἀκρόαση (ἄρθ. 20 παρ. 2 Σ καὶ 6 παρ. 3 ΕΣΔΑ), ἐνῶ ἡ ἀπαγόρευση τῆς ἄνω δυνατότητας συνεπάγεται παράβαση οὐσιώδους τύπου τῆς διαδικασίας καὶ καθιστὰ τὴν ἀπόφαση ἀκυρωτέα¹²⁶.

Περαιτέρω, γίνεται δεκτὸ ὅτι παραδεκτῶς προσβάλλονται μὲ αἴτηση ἀκυρώσεως ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας οἱ ἀποφάσεις πὸν ἐπηρεάζουν τὴν ὑπηρεσιακὴ κατάσταση τοῦ κληρικοῦ. Πιὸ συγκεκριμένα, ἡ ποινὴ τῆς *καθαιρέσεως* ἀπὸ τὴν ἱερωσύνη καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς στὴν τάξη τῶν λαϊκῶν ὡς πρὸς τὸν κληρικό πὸν κατέχει ὑπηρεσιακὴ θέση στὸ νομικὸ πρόσωπο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἢ σὲ ἄλλο ἐκκλησιαστικὸ νομικὸ πρόσωπο, ἐπηρεάζει τὴν ὑπηρεσιακὴ του κατάσταση καὶ τὰ δικαιώματα πὸν ἀπορρέουν ἀπὸ αὐτή, ὅπως εἶναι, λόγου χάρη, οἱ μισθολογικὲς ἀπολαβές¹²⁷. Ἐπίσης, ἡ ποινὴ τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας, ὅταν συνεπάγεται στέρηση μισθοδοσίας, δὲν εἶναι ἀμιγῶς πνευματικῶν χαρακτήρα, διότι ἐπηρεάζει τὴν ὑπηρεσιακὴ σχέση τοῦ Ἐφημερίου, μὲ τὸ νομικὸ πρόσωπο τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀπορρέοντα δικαιώματα¹²⁸.

Ὅμως, ἡ ἐν λόγῳ ποινὴ, σὲ συνδυασμὸ μὲ αὐτὴ τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ τὸ ὄφφικιο τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου ἢ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου¹²⁹, ὅταν δὲν συνοδεύεται ἀπὸ στέρηση μισθοῦ, ἀπαραδέκτως προσβάλλεται ἀκυρωτικῶς, ὡς ἐκ τοῦ πνευματικῶν τῆς μόνο χαρακτήρα. Ἄλλωστε, σὲ κάθε περίπτωση δὲν εἶναι, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της, δεκτικὴ ἀναστολῆς ἀναφορικῶς μὲ τὴν ἐκτελεσιμότητά της, γιὰ λό-

126. Βλ. ΣτΕ 644/2010, ΤΝΠ ΔΣΑ καί, ἀντὶ ἄλλου, ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟ Ι. Γ., Ἐνημερωτικὸ σημείωμα στὴ ΣτΕ 3824/2012, Νομοκανονικὰ 1(2014), σ. 124-126.

127. ΣτΕ 3490/2009, Νομοκανονικὰ 1(2011), σ. 138· πρβλ. ΣτΕ 4120/2005, Νομοκανονικὰ 2(2006), σ. 153, πὸν κρίνει ὁμοίως καὶ γιὰ διάκονο ἐνοριακοῦ ναοῦ.

128. ΣτΕ 1665/2002, Νομοκανονικὰ 1(2003), σ. 149.

129. Στὴν περίπτωσιν αὐτῇ, ἴτοι τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ ὄφφικιο, ἡ ποινὴ ἔχει πνευματικὸ μόνον χαρακτήρα καὶ ἀπαραδέκτως προσβάλλεται μὲ αἴτηση ἀκυρώσεως: βλ. ΣτΕ 312/2014, Νομοκανονικὰ 2(2014), σ. 75, μὲ σημ. ΤΡΟΜΠΟΥΚΗ Χ. Β. = [περίλ.] ΝοΒ 62(2014), σ. 1256· ΣτΕ 3240/2015, Νομοκανονικὰ 1(2016), σ. 134, μὲ σχόλιο Γ. Ι. ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ· πρβλ. ΣτΕ ΕΑ 639/2008, ΝΟΜΟΣ.

γους δημόσιου συμφέροντος, πού συνίστανται στην αποκατάσταση της εκκλησιαστικής τάξεως, πειθαρχίας και ειρήνης, καθώς και την εύρυθμη λειτουργία της Έκκλησίας¹³⁰, πολλῶ δὲ μᾶλλον ὅταν, ὡς ἐκ τῆς μὴ στερηήσεως μισθοῦ, δὲν γεννᾶται ζήτημα διακινδυνεύσεως τῶν μέσων βιοπορισμοῦ τοῦ Ἐφημερίου¹³¹. Τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα ἐξ ἀπόψεως ἔννομων συνεπειῶν παράγει καὶ ἡ ποινὴ τῆς ἀπαγόρευσης τελέσεως ἱεροπραξιῶν, πού ἐπιβάλλεται, κατὰ τὸ ἄρθ. 102 ἐδ. β' ν. 5383/1932, σὲ κληρικό, ὁ ὁποῖος δὲν κατέχει, κατὰ τὸν χρόνον ἐπιβολῆς τοῦ ἐν λόγῳ μέτρου, ὀργανικὴ θέση τακτικοῦ Ἐφημερίου¹³², ὅπως εἶναι καὶ ὁ κληρικός/Ἐφημέριος πού ἔχει συνταξιοδοτηθεῖ¹³³. Καὶ τοῦτο, διότι τὸ μέτρο αὐτό, σχετιζόμενο μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ κληρικοῦ ὡς θρησκευτικοῦ λειτουργοῦ ἢ ὁποία θεμελιώνεται στὸ μυστήριο τῆς χειροτονίας, δὲν ἐπηρεάζει τὴν ὑπηρεσιακὴ σχέση του μὲ τὸ νομικὸ πρόσωπο δημοσίου δικαίου τῆς Έκκλησίας καὶ τὰ δικαιώματα πού ἀπορρέουν ἀπὸ τὴ σχέση αὐτή, ἢ ὁποία λύεται μὲ τὴ συνταξιοδότηση τοῦ Ἐφημερίου¹³⁴.

γ) εἰδικῶς, στὴν Έκκλησία Κρήτης προβλέπεται μία πρόσθετη περίπτωση κατὰ τὴν ὁποία τακτικὸς Ἐφημέριος μετατίθεται ἀναγκαστικῶς, ὅταν τὸ ἐπιβάλλον «οἱ ἀνάγκες τῆς Έκκλησίας»¹³⁵. Εἶναι πρόδηλο ὅτι ἡ σχετικὴ ἀπόφαση λαμβάνεται ἀπὸ τὸν οἰκεῖο Ἀρχιερέα, ἔστω καὶ ἐὰν δὲν ἀναφέρεται ρητῶς στὴ διάταξη, ἀκόμα καὶ ἀναιτιολογητῶς¹³⁶, χωρὶς νὰ ἀπαιτεῖται οἰαδήποτε ὑπαίτια πρὸς τοῦτο συμπεριφορὰ τοῦ Ἐφημερίου. Συνεπῶς, ἡ ἐν λόγῳ διάτα-

130. ΣτΕ ΕΑ 202/2010, Νομοκανονικὰ 2(2010), σ. 159.

131. ΣτΕ ΕΑ 426/2008, ΝΟΜΟΣ· πρβλ. προσφάτως ΣτΕ ΕΑ 386/2013, ΝΟΜΟΣ, μὲ τὴν ὁποία ἀναστέλλεται ἡ ἐπιβληθεῖσα σὲ ἐφημέριο, κατ' ἐπίκληση τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθ. 15 περ. β' καν. 230/2012, ποινὴ τῆς παύσεως ἀπὸ τὰ καθήκοντά του, δεδομένης τῆς πολυτεχνικῆς του ιδιότητος καὶ τῆς ἀδυναμίας του νὰ ἀνταποκριθεῖ στὴ δαπάνη θεραπείας τῶν προβλημάτων ὑγείας πού ἀντιμετωπίζει.

132. ΣτΕ 2310/2008, Νομοκανονικὰ 2(2008), σ. 130 = ΝοΒ 56(2008), σ. 2510.

133. Στὴν περίπτωσι, ὅμως, πού ὁ ἐφημέριος εἶναι ἐν ἐνεργείᾳ, τὸ μέτρο τῆς προσωρινῆς ἀπαγόρευσης τελέσεως ἱεροπραξιῶν, προβλεπόμενο ἀπὸ πολιτικὸν νόμον, ἦτοι ἀπὸ τὸ ἄρθ. 102 ν. 5383/1932, δὲν ἔχει πνευματικὸ ἀπλῶς χαρακτήρα, ἀλλὰ ἐπηρεάζει ἀμέσως τὶς σχέσεις τοῦ κληρικοῦ μὲ τὴν ἐκκλησία καὶ τὰ δικαιώματά του πού ἀπορρέουν ἀπὸ τὶς σχέσεις αὐτές, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἡ πράξις μὲ τὴν ὁποία τὸ μέτρο αὐτὸ ἐπιβάλλεται ἔχει ἐκτελεστὸν χαρακτήρα καὶ παρὰδεκτῶς προσβάλλεται ἀκυρωτικῶς· βλ. ΣτΕ 5357/1996, ἌρχΝ 50(1999), σ. 450, μὲ σημ. Νικολαΐδη Χρ. (σ. 451).

134. ΣτΕ 2439/2001, ἙλλΔνη 44(2003), σ. 1018.

135. Ἄρθ. 10 παρ. 1 ἐδ. α' καν. 1/2013.

136. Ἀντιθέτως, ἡ αἰτιολόγησις τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως προβλέπεται ρητῶς στὸ ἄρθ. 10 παρ. 1 ἐδ. γ' καν. 1/2013.

ξη έναποθέτει στην ανέλεγκτη ποιμαντική κρίση και την απόλυτη διακριτική ευχέρεια του οικείου Μητροπολίτη την απόφαση για αναγκαστική μετάθεση Ἐφημερίου, όταν ποιμαντικές ανάγκες τῆς Ἐκκλησίας τὸ επιβάλλουν, γεγονός τὸ ὁποῖο ἐκμηδενίζει κατ' οὐσίαν τὰ περιθώρια ἄμυνας τοῦ Ἐφημερίου.

Β. Ἀπόσπαση τακτικοῦ ἐφημερίου

Εἶναι δυνατὴ ἀπόσπαση Ἐφημερίου σὲ ἄλλη κενὴ ὀργανικὴ θέση, ἡ ὁποία, ὅμως, δὲν μπορεῖ νὰ παραταθεῖ πέραν τῶν τριῶν μηνῶν συνεχῶς ἢ διακεκομμένως ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους παρὰ μόνο μετὰ ἀπὸ αἴτηση ἢ μὲ τὴ συγκατάθεση τοῦ Ἐφημερίου¹³⁷. Ἀντιθέτως, στὴν Ἐκκλησία Κρήτης ἡ παράταση δὲν μπορεῖ νὰ ξεπεράσει καταρχὴν τοὺς ἑξὶ μῆνες, εἶναι, ὅμως, δυνατόν, μὲ ἀπόφαση τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου¹³⁸, νὰ συμπληρώσει τὸ ἓνα ἔτος, ἐὰν ἡ ἀπόσπαση ὑπαγορεύεται «λόγῳ ἐκκλησιαστικῶν ἀναγκῶν»¹³⁹.

Υ. Ἀπώλεια ἐφημεριακῆς θέσεως¹⁴⁰

Α. Ἀφυπηρέτηση

Οἱ Ἐφημέριοι μποροῦν νὰ ἀποχωροῦν ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία τους (ἀφυπηρέτηση)¹⁴¹, χωρὶς ἐκ παραλλήλου νὰ στεροῦνται τὴν ἱερωσύνη τους¹⁴²:

137. Ἄρθ. 13 καν. 230/2012· πρβλ. ἄρθ. 37 παρ. 4 ν. 590/1977.

138. Βλ. καὶ ἄρθ. 6 παρ. 7 καν. 2/2014 (ΕτΚ Α' 66/2014).

139. Ἄρθ. 11 παρ. 1 καν. 1/2013.

140. Νὰ σημειωθεῖ ὅτι οἱ λόγοι ἀπώλειας τῆς ἐφημεριακῆς θέσεως ἀναφέρονται κυρίως στοὺς τακτικούς Ἐφημερίους, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι τὰ ἀντίστοιχα ἄρθρα (15-16 καν. 230/2012 καὶ 12-13 καν. 1/2013) δὲν φέρουν στὸν τίτλο τους τὸν εἰδικότερο προσδιορισμὸ [τακτικοί] Ἐφημέριοι. Καὶ τοῦτο, διότι οἱ προσωρινοὶ καὶ δὴ, οἱ ἄγαμοι Ἐφημέριοι ἀνήκουν πρωτίστως στὴ Μονὴ τῆς μετανοίας τους, μόνο δὲ ἐξαιρετικῶς καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν ἄδεια τοῦ ἐπιχώριου Ἀρχιερέα καταλαμβάνουν ἐφημεριακὴ θέση, τὴν ὁποία μπορεῖ νὰ ἀπολέσουν μὲ μόνη τὴν ἀπόφαση, ἀκόμα καὶ ἀναιτιολόγητη, τοῦ οικείου Μητροπολίτη, ποὺ ἀσφαλῶς δὲν περιορίζεται ἀπὸ τοὺς προβλεπόμενους στὴν κανονιστικὴ νομοθεσία λόγους. Πρβλ. ΣτΕ 411/2015, ΝΟΜΟΣ, κατὰ τὴν ὁποία ἡ οἰκεία πράξις τοῦ Μητροπολίτη μπορεῖ νὰ εἶναι ἀναιτιολόγητη, πλὴν ὅμως, ἐὰν, παρὰ ταῦτα, φέρεῖ αἰτιολογία, αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ εἶναι νόμιμη, γεγονός τὸ ὁποῖο ἐλέγχεται ἀκυρωτικῶς.

141. Ἄρθ. 14 καν. 230/2012· πρβλ. ἄρθ. 12 καν. 1/2013, τὸ ὁποῖο ἐπαναλαμβάνει *mot à mot* τὴ διατύπωση τοῦ ἀντίστοιχου ἄρθ. 14 καν. 230/2012. Εἶναι προφανές ὅτι μὲ ἀμφοτέρους τοὺς καν. θεσπίζεται ὄριο ἡλικίας γιὰ δυνητικὴ, καὶ ὄχι ἀσφαλῶς ὑποχρεωτικὴ ἀφυπηρέτηση.

142. Βλ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ Μ. Ι., *Ἰδιαίτερα Ἐκκλησιαστικὰ Καθεστῶτα κ.λπ.*, ὅ.π., σ. 98· ΤΡΟΜΠΟΥΚΗ Χ. Β., *Ἡ περιφερειακὴ ὀργάνωση κ.λπ.*, ὅ.π., σ. 253.

1. Κατόπιν αίτησέως τους, μετά από τη συμπλήρωση του 70ού έτους της ηλικίας τους, ως και μετά από τη συμπλήρωση 35ετούς πλήρους εφημεριακής ύπηρεσίας. Μάλιστα, μετά τη θέση σε ισχύ του ν. 590/1977, με τον οποίο ρυθμίζεται ειδικώς το θέμα του όριου ηλικίας των Έφημερίων (άρθ. 37 παρ. 5), γινόταν δεκτό ότι, καίτοι ισχύοντος ακόμα τότε του προγενέστερου καν. 2/1969¹⁴³, το προβλεπόμενο από το άρθ. 46 παρ. ε' του εν λόγω καν. όριο ηλικίας για την *υποχρεωτική* έξοδο του Έφημερίου εκ της ενεργού ύπηρεσίας είχε ήδη καταργηθεί και αντί αυτού είχε δοθεί στον Έφημερίο που συμπλήρωσε το 70ο έτος της ηλικίας του η *εύχθεια* να αποχωρήσει με αίτησή του από την ενεργό ύπηρεσία εφόσον το επιθυμούσε και συνεπώς, οι διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα ως προς το όριο ηλικίας και την έξοδο από την ενεργό ύπηρεσία δεν είχαν εφαρμογή επί των Έφημερίων¹⁴⁴.

Υπό το ίδιο καθεστώς του καν. 2/1969 (άρθ. 33-44) γινόταν δεκτό ότι οι ιερείς μπορούσαν ελευθέρως¹⁴⁵ να παραιτηθούν από τη θέση τους ως Έφημερίων, αρμόδιος, εξάλλου, για την αποδοχή της παραίτησεως, ελλείψει ειδικής αντίθετης διατάξεως, ήταν ο οικείος Μητροπολίτης, ο οποίος, άλλωστε, είναι, κατά νόμο, αρμόδιος και για τον διορισμό των Έφημερίων. Κατά την έννοια των ίδιων διατάξεων, πρέπει καταρχήν να παρέχεται στον παραιτούμενο Έφημερίο ο αναγκαίος χρόνος για τυχόν ανάκληση της παραίτησέως του, εκτός εάν λόγιοι δημόσιοι συμφέροντος επιβάλλουν την άμεση αποδοχή της. Έπομένως, ο Μητροπολίτης υποχρεούται να αποδεχθεί την παραίτηση Έφημερίου που έχει υποβληθεί εγκύρως και δεν απαιτείται να αιτιολογεί ειδικώς την περι αποδοχής πράξη του¹⁴⁶. Είναι πρόδηλο ότι η δυνατότητα αυτή της *απροϋπόθετης* παραίτησεως εξακολουθεί να παρέχεται και υπό τον ισχύοντα καν. 230/2012.

2. Σε προγενέστερο χρόνο, ήτοι πριν τη συμπλήρωση του 70ού έτους, εφόσον υφίσταται ανικανότητα προς εκτέλεση των εφημεριακών τους καθηκόντων λόγω νόσου, πνευματικής ή σωματικής, ή όποια πιστοποιείται αρμοδίως¹⁴⁷, συμ-

143. Η ισχύς του εν λόγω καν. είχε διατηρηθεί δυνάμει του άρθ. 67 ν. 590/1977.

144. ΣτΕ 3575/1983, ΈλλΔνη 25(1984), σ. 864· 3120/2002, Νομοκανονικά 1(2004), σ. 146.

145. Ήτοι για λόγους προσωπικούς, υγείας, οικογενειακούς κ.λπ., βλ. Β. Χ. ΤΡΟΜΠΟΥΚΗ, *Η περιφερειακή οργάνωση κ.λπ.*, ό.π., σ. 255.

146. ΣτΕ 356/1975, ΝοΒ 25(1977), σ. 809· 1720/1989 σέ: ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗ ΣΤ. Γ., *Εύρετήρια νομολογίας και βιβλιογραφίας Έκκλησιαστικού δικαίου (1890-2003)*, Τρίκαλα-Αθήνα, Πρότυπες Θεσσαλικές Έκδόσεις, 2005, σ. 326· 1153/1993, ΔιΔικ 6(1994), σ. 470.

147. Άρθ. 37 παρ. 5 ν. 590/1977.

φώνως πρὸς τὶς διατάξεις πὸν ἐφαρμόζονται ἀναλογικῶς καὶ γιὰ τοὺς πολιτικούς δημόσιους διοικητικούς ὑπαλλήλους¹⁴⁸. Ἡ ἔναρξη τῆς διαδικασίας προκαλεῖται εἴτε μὲ αἴτηση τοῦ Ἐφημερίου εἴτε αὐτεπαγγέλτως, μὲ ἐνέργεια τοῦ οἰκείου Μητροπολίτη.

Β. Παύση

Πλὴν τῶν ἄνω περιπτώσεων ἀφυπηρετήσεως, ὁ Ἐφημέριος *παύεται* ἀπὸ τῆ θέσης του:

1. Λόγω ποινῆς, μετὰ ἀπὸ ἀπόφαση ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου¹⁴⁹. Εἶναι γεγονός ὅτι τὰ ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας πὸν εἶναι ἀρμόδια νὰ ἐπιβάλλουν πειθαρχικὲς ποινὲς σὲ κληρικούς ὀφείλουν, γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῶν ἀρχῶν τοῦ Κράτους δικαίου καὶ τῆς χρηστῆς διοικήσεως, νὰ ἀκολουθοῦν τὶς βασικὲς ἀρχὲς τοῦ πειθαρχικοῦ δικαίου¹⁵⁰. Μία ἀπὸ τὶς ἀρχὲς αὐτές, πὸν ἀπορρέει ἀπὸ τὸ ἄρθ. 20 παρ. 2 Σ, εἶναι ἡ *προηγούμενη κλήση* τοῦ κληρικοῦ σὲ ἀπολογία, τὴν ὁποία θέτει ὡς προϋπόθεση γιὰ τὴν ἐπιβολὴ πειθαρχικῆς ποινῆς ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη καὶ ἡ διάταξη τοῦ ἄρθ. 11 ἐδ. γ' ν. 5383/1932, ὁ ὁποῖος ἐξακολουθεῖ νὰ ἰσχύει δυνάμει τοῦ ἄρθ. 44 ν. 590/1977 μέχρι νὰ ἐκδοθεῖ ὁ προβλεπόμενος ἀπὸ τὸ ἄρθρο αὐτὸ εἰδικὸς νόμος περὶ *ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων*¹⁵¹. Μάλιστα, πρέπει ἡ κλήση πρὸς ἀπολογία νὰ περιγράφει λεπτομερῶς τὰ πειθαρχικὰ παραπτώματα πὸν ἀποδίδονται στὸν κληρικὸ καὶ νὰ τοῦ παρέχει τὴ δυνατότητα νὰ λάβει γνώση ὄλων τῶν στοιχείων τοῦ σχηματισθέντος σὲ βάρος του φακέλου¹⁵².

2. Ἐὰν ἐπιδειξῆι συμπεριφορὰ ἀντίθετη πρὸς τὶς ὑπηρεσιακὲς τοῦ ὑποχρεώσεις¹⁵³. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ καν. 230/2012¹⁵⁴ προβαίνει σὲ μία περιπτωσιολογικὴ

148. Πρόκειται γιὰ τὸν ν. 3528/2007.

149. Ἄρθ. 15 περ. α' καν. 230/2012· πρβλ. ἄρθ. 13 καν. 1/2013, μὲ τὸν τίτλο «Ἀπόλυση [sc. Παύση] Ἐφημερίων», τὸ ὁποῖο προσθέτως ἀπαιτεῖ ἀμετάκλητη καταδίκη ἀπὸ ἐκκλησιαστικὸ δικαστήριον.

150. Βλ. προχείρως ΣτΕ 3188/1996· πρβλ. ΣτΕ 1413/2014, ἀδημ., σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ μὴ προηγούμενη κλήση σὲ ἀκρόαση ἐφημερίου - Προέδρου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου ἐπιφέρει ἀκύρωση τῆς πράξεως παύσης του (20 παρ. 2 Σ.).

151. Γιὰ τὶς κατὰ καιροὺς προσπάθειες συντάξεως νέου νόμου περὶ ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων βλ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ Μ. Ι., *Ἡ διαπάλη κ.λπ.*, ὅ.π., σ. 252 ἔπ., ἰδίως σ. 256 ἔπ.

152. ΣτΕ 1665/2002, ὅ.π.

153. Ἄρθ. 15 περ. β' καν. 230/2012· πρβλ. ἄρθ. 13 περ. β' καν. 1/2013, ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται σὲ «ἐκκλησιαστικὲς» καὶ ὄχι *stricto sensu* ὑπηρεσιακὲς ὑποχρεώσεις.

154. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει ἀσφαλῶς καὶ μὲ τὸν καν. 1/2013, ὁ ὁποῖος ἔχει ἐν προκειμένῳ σχεδὸν ταυτόσημη διατύπωση.

προσέγγιση του ζητήματος, επιχειρώντας να όρισει *ένδεικτικῶς*¹⁵⁵ τὸ περιεχόμενο τῆς ἀντίθετης μετὰ τὴν ὑπηρεσιακῆς-ἐκκλησιαστικῆς ὑποχρεώσεις συμπεριφορᾶς τοῦ Ἐφημερίου. Ἔτσι, τέτοια συμπεριφορὰ συνιστᾶ:

α) ἡ ἐγκατάλειψη τῆς θέσεώς του, χωρὶς ἄδεια, πέραν τῶν τριάντα ἡμερῶν ἀδικαιολογήτως. Ὅπως, μάλιστα, ἔχει κριθεῖ¹⁵⁶, ἡ παύση εἶναι παράνομη ὅταν λαμβάνει χώρα τρεῖς μόνο ἡμέρες μετὰ τὴν αἴτηση τοῦ Ἐφημερίου πρὸς τὸν Μητροπολίτη, μετὰ τὴν ὁποία ἔθετε τὸν ἑαυτό του στὴ διάθεση τοῦ τελευταίου, ὡς ἐκ τῆς διαφωνίας του μετὰ τὰ λαϊκὰ μέλη τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συμβουλίου, προκειμένου νὰ τοποθετηθεῖ ὡς Ἐφημέριος σὲ ἄλλον Ναὸ τῆς δικαιοδοσίας του καὶ ἐπομένως, δικαιούται νὰ διεκδικήσει ἀπὸ τὴν οἰκεία Μητρόπολη ὡς ἀποζημίωση, κατ' ἄρθ. 105 καὶ 106 ΕἰσΝΑΚ, τὴν ἀποδοχὴς πὺν θὰ λάμβανε ἐὰν δὲν εἶχε μεσολαβήσει ἡ παράνομη παύση του ὡς Ἐφημερίου¹⁵⁷ καὶ

β) ἡ μὴ συμμόρφωσή του πρὸς νόμιμη ἀπόσπασή του¹⁵⁸. Μάλιστα, στὶς περιπτώσεις αὐτές (ὑπὸ α' / καὶ β' /) προβλέπεται, ὡς οὐσιώδης τύπος τῆς διαδικασίας¹⁵⁹, ἡ προηγούμενη κλήση τοῦ Ἐφημερίου σὲ ἀπολογία ἢ παροχὴ ἐξηγήσεων. Μετὰ τὸν τρόπο αὐτό, ὁ ἐκκλησιαστικὸς νομοθέτης ὀρθῶς στοιχεῖται πλέον μετὰ τὴν πάγια θέση τῆς νομολογίας¹⁶⁰, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποία ἡ προηγούμενη ἀκρόαση τοῦ ἐνδιαφερομένου, κατ' ἄρθ. 20 παρ. 2 Σ, σὲ βάρος τοῦ ὁποίου ἡ Διοίκηση πρόκειται νὰ λάβει ὀρισμένο δυσμενὲς μέτρο, ἐπιβάλλεται ὡς οὐσιώδης τύπος τῆς διαδικασίας¹⁶¹. Συγχρόνως, ὅμως, πρέπει τὸ ἐν λόγῳ διοικητικὸ μέτρο νὰ λαμβάνεται κατ' ἐνάσκηση διακριτικῆς ἐξουσίας ἀπὸ μέρους τῆς Διοικήσεως καὶ ἡ ἐπιβολὴ του νὰ μὴ γίνεται βάσει ἀντικειμενικῶν κριτηρίων, ἀλλὰ νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰ ἢ τὴν ὑπατιότητα τοῦ προσώπου

155. Σὲ ἀμφότερες τὶς ρυθμίσεις (ἄρθ. 15 περ. β' καν. 230/2012 καὶ 13 περ. β' καν. 1/2013) ὑφίσταται τὸ ἐπίρρημα «ὅπως», (ἄλλως εἰπεῖν, «γὰρ παράδειγμα», «λόγου χάριν»), τὸ ὁποῖο ἐννοιοδοτεῖ τὸν τρόπο μετὰ τὸν ὁποῖο ἡ συμπεριφορὰ τοῦ Ἐφημερίου καθίσταται ἀντίθετη πρὸς τὴν ὑπηρεσιακῆς-ἐκκλησιαστικῆς ὑποχρεώσεις του.

156. Ἡ συγκεκριμένη νομολογία ἔχει διαμορφωθεῖ ὑπὸ τὸ προϊσχύσαν καθεστῶς τοῦ ἄρθ. 46 ἐδ. γ' καν. 2/1969, διατηρεῖ, ὅμως, ἀκέραιη τὴ σημασίαν της, ὡς ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἀμφότερες οἱ ρυθμίσεις (ἄρθ. 15 περ. β' καν. 230/2012 καὶ 46 ἐδ. γ' καν. 2/1969) εἶναι, ἐν προκειμένῳ, ταυτόσημες κατὰ τὸ περιεχόμενον.

157. ΔΕΦΑΘ 2496/2009, ΝΟΜΟΣ.

158. Πὰ τὴν ἀπόσπασή βλ. ἄρθ. 13 καν. 230/2012 καὶ ἄρθ. 11 παρ. 1 καν. 1/2013.

159. Στὴν περίπτωση τοῦ ἄρθ. 15 περ. β' καν. 230/2012, ἡ σχετικὴ πρόβλεψη γίνεται *expressis verbis*.

160. Αὐτόνοητο τυγχάνει ὅτι ὁ προϊσχύσας καν. 2/1969 οὐδεμία ἀντίστοιχη ρύθμιση διελάμβανε.

161. ΣτΕ 1534/1992, Ὑπερ 1(1993), σ. 308, μετὰ παρατ. ΤΡΩΙΑΝΟΥ Ν. Σ. (σ. 311).

σὲ βάρος τοῦ ὁποίου πρόκειται νὰ ἐπιβληθεῖ τὸ μέτρο ἢ ἀπὸ ὀρισμένη κατά-
σταση στὴν ὁποία τὸ πρόσωπο αὐτὸ βρῖσκεται. Τέτοια εἶναι καὶ ἡ περίπτωση
τῆς παύσεως Ἐφημερίου, διότι χωρὶς ἄδεια ἐγκαταλείπει τὴ θέση τοῦ ὑπὲρ τὸν
μῆνα ἀδικαιολογήτως¹⁶² ἢ δὲν συμμορφώνεται πρὸς νόμιμη ἀπόσπασή του, ὡς
ἐκ τοῦ ὅτι ἡ πράξις αὐτὴ στηρίζεται σὲ ὑποκειμενικὴ συμπεριφορὰ τοῦ ἀπολυ-
θέντος Ἐφημερίου¹⁶³. Ἐπομένως, εἶχε ἤδη νομολογηθεῖ ὅτι ἐπιβάλλεται ἐν προ-
κειμένῳ ἢ μέσα σὲ σύντομη προθεσμία κλήση τοῦ Ἐφημερίου ἀπὸ τὸν Μητρο-
πολίτη πρὸς παροχὴ ἐξηγήσεων, ἐφόσον ἡ ἀκρόαση αὐτὴ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπι-
δράσει στὴ διαμόρφωση τῆς κρίσεως τοῦ Μητροπολίτη, περὶ τῆς ἀναγκαιότη-
τας λήψεως τοῦ συγκεκριμένου μέτρου¹⁶⁴.

3. Ἐὰν ὡς ἐκπαιδευτικός, ὁ ὁποῖος ἀσκεῖ ἐφημεριακὰ καθήκοντα¹⁶⁵, μετατε-
θεῖ σὲ ἄλλη ἐκπαιδευτικὴ περιφέρεια μὲ συνέπεια νὰ καθίσταται ἀδύνατη ἡ
ἄσκηση τῶν ἐφημεριακῶν του καθηκόντων¹⁶⁶. Γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τῆς παύσεως
στὴν προκείμενη περίπτωση κρίσιμη εἶναι ἡ πρόθεση τοῦ Ἐφημερίου καὶ ἡ
ὑπαρξὴ ἢ ὄχι ἀντικειμενικῆς δυνατότητας νὰ ἀσκεῖ παραλλήλως τὰ διπλά του
καθήκοντα¹⁶⁷. Τὰ στοιχεῖα αὐτά, μάλιστα, πρέπει νὰ ἀναφέρονται στὴν πράξις
περὶ παύσεώς του, ἄλλως αὐτὴ εἶναι πλημμελῶς αἰτιολογημένη¹⁶⁸.

162. Ὁλ. ΣτΕ 1655/1949, Θ' 61(1950), σ. 326.

163. Πρβλ. ΣτΕ 433/1999, ΝΟΜΟΣ, κατὰ τὴν ὁποία σὲ περίπτωση ἀπολύσεως Ἐφημερίου
ἐκ τῆς θέσεώς του, ἀπόλυση ἢ ὁποία συνεπάγεται αὐτοδικαίως καὶ ἀπομάκρυνσή του ἀπὸ τὴ θέ-
ση τοῦ Προέδρου τοῦ οἰκείου ἐκκλησιαστικοῦ συμβουλίου, αὐτὸς δὲν ἔχει δικαίωμα προσφυγῆς
κατὰ τὴ διάταξη τοῦ ἄρθ. 103 Σ, ἐφόσον δὲν εἶναι διοικητικὸς ὑπάλληλος, ἀλλὰ δικαίωμα ἀσκή-
σεως αἰτήσεως ἀκυρώσεως.

164. ΣτΕ 433/1999, ὁ.π., ὅπου καὶ περαιτέρω παραπομπές.

165. Πρβλ. καὶ ἄρθ. 17 παρ. 2 καν. 230/2012.

167. Ἄρθ. 15 περ. γ' καν. 230/2012. Νὰ σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι ὁ καν. 1/2013 δὲν περιλαμβάνει
ἀντίστοιχη ρύθμιση. Σημειωτέον *a contrario* ὅτι ἡ ιδιότητα τοῦ Ἐφημερίου δὲν δικαιολογεῖ τὴν
ἀποχὴ του ἀπὸ τὴν ἐκτέλεση τῶν καθηκόντων του ὡς ἐκπαιδευτικοῦ (ἄρθ. 207 παρ. 4 στοίχ. γ'
π.δ. 611/1977 καὶ ἤδη ἄρθ. 107 παρ. 1 περ. ι' ν. 3528/2007) καὶ συνεπῶς, ἡ προσφυγὴ κατὰ ἀπο-
φάσεως τοῦ Ὑπηρεσιακοῦ Συμβουλίου Δευτεροβάθμιας Ἐκπαιδευσεως μὲ τὴν ὁποία ἐπιβάλλε-
ται σχετικῶς ἡ ποινὴ τῆς ὀριστικῆς παύσεως τυγχάνει ἀπορριπτέα ὡς οὐσία ἀβάσιμη. Καὶ τοῦτο,
διότι οἱ ἐκπαιδευτικοί, οἱ ὁποῖοι ἔχουν συγχρόνως καὶ τὴν ιδιότητα τοῦ κληρικοῦ, ἀφοῦ ἀποδέ-
χθηκαν οἱ ἴδιοι ἐλευθέρως τὴ διπλὴ αὐτὴ ἐπιβάρυνση, συναποδέχθηκαν, ἐπίσης ἐλευθέρως, καὶ
τὴν ὑποχρέωση νὰ μὴ ὑστεροῦν, κατὰ τὴν ἐνάσκηση τῶν ἐκπαιδευτικῶν (κοσμικῶν) τους κα-
θηκόντων, ἐξ ἀπόψεως ἐπιμέλειας, τῶν λοιπῶν συναδέλφων τους, δοθέντος μάλιστα ὅτι ἡ ιδιό-
τητα τοῦ κληρικοῦ, ἀκόμη δὲ καὶ τοῦ Ἐφημερίου, οὔτε βάσει τοῦ Σ (ἄρθ. 3 καὶ 13) οὔτε βάσει
διατάξεως νόμου δικαιολογεῖ, αὐτὴ καὶ μόνη, τὴ μὴ ἐπίδειξη ἐνδιαφέροντος καὶ ἐπιμέλειας τοῦ
κληρικοῦ-ἐκπαιδευτικοῦ ὡς πρὸς τὴν ἄσκηση τῶν καθηκόντων του, ὡς ἐκπαιδευτικοῦ, καί, πολὺ
περισσότερο, τὴν ἀυθαίρετη ἀποχὴ του ἀπὸ αὐτά (ΣτΕ 4431/1998, ΔιΔικ 13[2001], σ. 124).

168. ΣτΕ 4925/1995, ΝΟΜΟΣ.

VI. Προσωρινοὶ ἐφημέριοι

1. Ὡς ἤδη ἀναφέρθηκε ἀρχικῶς, κενές ὀργανικὲς θέσεις πληροῦνται προσωρινῶς, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ οἰκείου Μητροπολίτη, εἴτε μὲ ἔγγαμους κληρικούς, οἱ ὁποῖοι, μετὰ τὴν παρέλευση πενταετίας στὴν ἴδια Ἐνορία, καθίστανται αὐτοδικαίως τακτικοί¹⁶⁹, εἴτε μὲ ἄγαμους. Ὡς πρὸς τοὺς τελευταίους, εἶναι γνωστὸ ὅτι, συμφώνως μὲ τὶς διατάξεις τῶν ἱερῶν κανόνων¹⁷⁰, οἱ μοναχοὶ ἐγκαταβιώνουν ὑποχρεωτικῶς στὴ Μονὴ τῆς μετανοίας τους, τὴν ὁποία δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐγκαταλείπουν παρὰ μόνον «διὰ χρεῖαν ἀναγκαίαν», κατὰ τὴν ἀποκλειστικὴ κρίση τοῦ ἐπιχώριου Μητροπολίτη. Ἔτσι, θέση προσωρινοῦ Ἐφημερίου μπορεῖ νὰ καταλάβει καὶ ἱερομόναχος πού ἀνήκει σὲ μοναστικὴ ἀδελφότητα¹⁷¹, μετὰ ἀπὸ γραπτὴ συναίνεση τοῦ Ἡγουμένου του καὶ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτη¹⁷², χωρὶς ταυτοχρόνως ὁ ἐν λόγῳ ἱερομόναχος νὰ ἀποβάλλει, ὡς ἐκ τῆς προσωρινῆς τοποθετήσεώς του σὲ ἐφημεριακὴ θέση, τὴν ιδιότητα τοῦ μέλους τῆς μοναστικῆς ἀδελφότητος¹⁷³. Συνέπεται, ὡστόσο, κατὰ τὴ ρητὴ διάταξη τοῦ ἄρθ. 37 παρ. 2 ν. 590/1977, περὶ ἀπαγορεύσεως τοῦ διορισμοῦ ἀγάμων ἱερέων (ὅπως εἶναι οἱ ἱερομόναχοι) σὲ θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων, ὅτι οἱ ἱερομόναχοι δὲν μποροῦν νὰ διορισθοῦν ὡς τακτικοὶ Ἐφημέριοι¹⁷⁴. Ἐν ὄψει τῆς τελευταίας αὐτῆς διατάξεως, πού προσεγγίζεται ἐρμηνευτικῶς ὑπὸ τὸ φῶς καὶ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, ἢ τυχὸν ἐπὶ μακρὸν διατηρηθεῖσα πράξη τοῦ οἰκείου Μητροπολίτη περὶ τοποθετήσεως ἱερομονάχου σὲ προσωρινὴ θέση Ἐφημερίου, δὲν ἐξομοιοῦται, λόγῳ τῆς μακρᾶς διάρκειάς της, πρὸς νόμιμο διορισμὸ τακτικοῦ Ἐφημερίου¹⁷⁵.

169. Ἄρθ. 2 παρ. 3 καν. 230/2012 καὶ 2 παρ. 5 καν. 1/2013.

170. Βλ. ἰδίως Δ' Κανόνα τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου: βλ. τὸ κείμενο στὴ μόνη κριτικὴ ἔκδοση τοῦ JOANNOU PÉRICLÉS - PIERRE, *Discipline générale antique* [=Pontificia Commissione per la redazione del codice di diritto canonico orientale, Fonti, fasc. IX], τ. I/1: *Les canons des conciles oecuméniques*, Crottaferrata [Roma]: Tipografia Italo-orientale «S. Nilo», 1962, σ. 72-74.

171. Ἄρθ. 19 παρ. 2 καν. 230/2012.

172. Βλ. ΤΡΟΜΠΟΥΚΗ Χ. Β., *Ἡ περιφερειακὴ ὀργάνωση κ.λπ.*, ὅ.π., σ. 256.

173. ΣτΕ ΕΑ 639/2008, ΝΟΜΟΣ.

174. ὈλΣτΕ 565/1938· 1753/2008, Νομοκανονικὰ 2(2008), σ. 123 = ΝοΒ 56(2008), σ. 2235.

175. ΣτΕ 25/2012, Νομοκανονικὰ 2(2014), σ. 67· πρβλ. ὈλΣτΕ 2210/1951, Ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας καὶ τοῦ Δικαστηρίου Συγκρούσεως Καθηκόντων τοῦ ἔτους 1938, Α' Ἐξαμηνιαία, τευχ. II, 1939, σ. 437.

Ἄσκησις Μητροπολίτης μπορεῖ νὰ τοποθετεῖ προσωρινούς Ἐφημερίους¹⁷⁶:
 α) σὲ κενὴ ὀργανικὴ θέση καὶ μέχρι τὴν πλήρωσή της μὲ τακτικὸ Ἐφημέριο¹⁷⁷, στὴν δὲ Ἐκκλησία Κρήτης ἡ τοποθέτηση προσωρινοῦ Ἐφημερίου σὲ κάποια Ἐνορία γίνεται «ἐὰν συντρέχουν ἰδιαιτέροι ποιμαντικοὶ λόγοι»¹⁷⁸.

β) σὲ ἀντικατάσταση τακτικοῦ Ἐφημερίου, ὁ ὁποῖος ἀδυνατεῖ, λόγῳ διαπιστωμένων προβλημάτων ὑγείας, νὰ ἐκτελέσει τὰ ἐφημεριακά του καθήκοντα¹⁷⁹ καὶ

γ) σὲ Ἐνορίες, οἱ πνευματικὲς ἀνάγκες τῶν ὁποίων ἀπαιτοῦν τὸν διορισμὸ κληρικοῦ κατάλληλου γιὰ τὸ κήρυγμα, τὴν ἐξομολόγηση, τὴν κατηχητικὴ διακονία (ἱεροκήρυκες)¹⁸⁰ καὶ τὰ παρόμοια¹⁸¹.

2. Ἐξάλλου, ὑπὸ τὸ προϊσχόν καθεστῶς, γινόταν δεκτὸ¹⁸² ὅτι ἡ διάταξη τοῦ ἄρθ. 46 καν. 2/1969 περὶ τῶν λόγων παύσεως τοῦ Ἐφημερίου ἀπὸ τῆς θέσης του,

176. Βλ. ΣτΕ 809/2011 (μειοψ.), Νομοκανονικὰ 2(2011), σ. 77, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποία ἡ αἴτηση ἀκύρωσης τῆς πράξεως τοῦ Μητροπολίτη, μὲ τὴν ὁποία ἀνακλήθηκε ἡ πράξις περὶ διορισμοῦ, κατ' ἐφαρμογὴ τοῦ ἄρθ. 39 παρ. 6 καν. 2/1969 (ἤδη ἄρθ. 19 παρ. 1 καν. 230/2012), ὡς ἐκτάκτου ἐφημερίου-ἱεροκήρυκα Ἰεροῦ Ναοῦ, ὑπάγεται στὴν ἀρμοδιότητα τοῦ διοικητικοῦ ἐφετείου· πρβλ. ΣτΕ ΕΑ 269/2009, ΝΟΜΟΣ· 639/2008, ΝΟΜΟΣ, κατὰ τὶς ὁποῖες δὲν χωρεῖ ἀναστολὴ ἐκτελέσεως πράξεως Μητροπολίτη περὶ ἀνακλήσεως διορισμοῦ προσωρινοῦ Ἐφημερίου ἐνοριακοῦ ναοῦ, διότι ἡ στέρηση τῶν ἀποδοχῶν του ὡς Ἐφημερίου δὲν συνεπάγεται τὴν πρόκληση σὲ αὐτὸν ὑλικῆς βλάβης, καθὼς τὰ ἔξοδα διαβιώσεώς του καλύπτονται ἀπὸ τὴ Μονὴ στὴν ὁποία, ὡς ἐκ τῆς μοναχικῆς του ιδιότητος, ἐγκαταβιοῖ. Ὁπως ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ Θ. Δ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, *σχόλιο* στὴ ΣτΕ ΕΑ 639/2008, Ἐκκλησία 4(2009), σ. 233, ἡ ἐριμνεία, ἐν προκειμένῳ, τῶν κανόνων τοῦ πολιτειακοῦ δικαίου γίνεται ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἱερῶν κανόνων, «ποὺ ἐπιβάλλουν τὴν καταρχὴν ὑποχρεωτικὴν παραμονὴν ἐντὸς Μονῆς, ἀλληλεγγύην καὶ κοινοκτημοσύνην τῆς Ἀδελφότητος».

177. Ἄρθ. 4 παρ. 4 καν. 230/2012.

178. Ἄρθ. 3 παρ. 14 καν. 1/2013.

179. Ἄρθ. 14 παρ. 2 καν. 230/2012 καὶ 12 παρ. 2 καν. 1/2013.

180. Βλ. γιὰ τὸ καθεστῶς τῶν ἱεροκηρῦκων, διεξοδικῶς, ΤΡΟΜΠΟΥΚΗ Χ. Β., *Ἡ περιφερειακὴ ὀργάνωσις κ.λπ.*, ὅ.π., σ. 163 ἔπ. καὶ ΙΑΤΡΟΥ Κ. Γ., *Παρατηρήσεις* στὴ ΣτΕ 4146/2013, Νομοκανονικὰ 1(2014), σ. 148-151. Σημειωτέον ὅτι κύριο ἔργο καὶ οὐσιώδης ἀποστολὴ τῶν ἱεροκηρῦκων εἶναι ἡ ἐπικουρία τῶν Ἐπισκόπων στὸ ἀμυγῶς πνευματικὸ ἔργο τοῦ κηρύγματος τοῦ Θείου Λόγου. Ἐπομένως, οἱ ἱεροκήρυκες, ὡς πνευματικοὶ πρωτίστως λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας, δὲν μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὑπάλληλοι τῆς Ἐνορίας, οὔτε βεβαίως νὰ ἐκληφθοῦν ὡς συνδεόμενοι μὲ τὴν ἐνορία μὲ ὁποιαδήποτε σχέση ἐργασίας ἰδιωτικοῦ δικαίου (ΣτΕ 491/1993, ΔιΔικ 6[1994], σ. 470)· πρβλ. ΣτΕ 2480/2015, Νομοκανονικὰ 1(2016), σ. 119, μὲ *σχόλιο* Β. Χ. ΤΡΟΜΠΟΥΚΗ.

181. Ἄρθ. 19 παρ. 1 καν. 230/2012 καὶ 16 παρ. 3 καν. 1/2013.

182. Ἡ ἐν λόγω παραδοχὴ βρῖσκει ἀσφαλῶς ἔρεισμα καὶ ὑπὸ τὸν νέο καν. 230/2012.

ἀφοροῦσε ἀποκλειστικῶς στοὺς τακτικούς Ἐφημερίους, οἱ ὁποῖοι συνδέονται ὀργανικῶς μὲ τὴ θέση στὴν ὁποία διορίζονται, καὶ δὲν ἀφορᾶ στοὺς τοποθετούμενους ὡς προσωρινούς Ἐφημερίους, τῶν ὁποίων ἡ τοποθέτηση, σιωπῶντος τοῦ νόμου, δύναται νὰ ἀρθεῖ ὄχι μόνον γιὰ τοὺς περιοριστικῶς ἀναφερόμενους ὡς ἄνω (ἄρθ. 46) λόγους, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅποιονδήποτε ἄλλον ἀποχρῶντα λόγο, μὲ πράξη τοῦ Ἀρχιερέα ποὺ τοὺς ἔχει τοποθετήσει¹⁸³, χωρὶς μάλιστα νὰ παρίσταται ἀνάγκη αἰτιολογίας τῆς σχετικῆς πράξεως¹⁸⁴. Ἐπομένως, ἐφόσον ἡ παύση ἱερομόναχου ἀπὸ θέσης προσωρινοῦ Ἐφημερίου δὲν συνιστᾶ, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, παύση τακτικοῦ ἐφημερίου, σὲ αὐτὴν μπορεῖ, κατὰ τὴν ἔννοια τῶν ἀνωτέρω διατάξεων, νὰ προβεῖ καὶ ὁ διορισθεὶς τοποτηρητὴς χηρυνόντος θρόνου, χωρὶς νὰ ἀπαιτεῖται προηγουμένη ἔγκριση τῆς Δ.Ι.Σ.¹⁸⁵ Δὲν πρέπει πάντως νὰ παρορᾶται ὅτι, ἐν ὄψει τῆς δυνατότητας νὰ τοποθετηθεῖ ὡς προσωρινὸς Ἐφημέριος τόσο ἄγαμος ὅσο καὶ ἔγγαμος κληρικός, μὲ τὸν τελευταῖο νὰ καθίσταται αὐτοδικαίως τακτικὸς μετὰ τὴν ἀδιάκοπη ἐπὶ πενταετία προσωρινὴ παραμονὴ του στὴν ἴδια ἐφημεριακὴ θέση, εἰδικῶς ἡ πράξη τοῦ Μητροπολίτη περὶ μεταθέσεως ἔγγαμου προσωρινοῦ Ἐφημερίου θὰ πρέπει εὐλόγως νὰ περιλαμβάνει τοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι ὀδήγησαν στὴν ἀπομάκρυνσή του ἀπὸ τὴν ἐφημεριακὴ θέση στὴν ὁποία προσωρινῶς ὑπηρετεῖ¹⁸⁶.

VII. Ἀξιολόγηση

Ἡ ν. 4024/2011 ἐπιβάλλει καὶ γιὰ τοὺς κληρικούς καθεστῶς ἀξιολογήσεις. Μὲ τὸν καν. 230/2012 ἐπικαιροποιεῖται καὶ ἐναρμονίζεται μὲ τὴν ὡς ἄνω νομοθεσία τὸ σύστημα βαθμολογικῆς καὶ μισθολογικῆς ἐξέλιξης τῶν κληρικῶν. Μάλιστα, γιὰ πρώτη φορὰ συναρτᾶται κατὰ τρόπο δεσμευτικὸ ἢ ὑπηρεσιακὴ ἐξέλιξη τοῦ κληρικοῦ μὲ τὸ σύστημα ἀξιολογήσεώς του¹⁸⁷. Ὁ ἴδιος ὡς ἄνω νό-

183. ὉλΣτΕ 565/1938 ὁ.π.: 706/1997· 2358/1998· 1753/2008 ὁ.π.

184. ΣτΕ 1753/2008 (μειοψ.), ὁ.π.: *contra* ΣτΕ 706/1997, ΝΟΜΟΣ, 435/1973, ΝοΒ 21(1973), σ. 874.

185. ΣτΕ 25/2012 ὁ.π.

186. ΣτΕ 2019/1996, ΝοΒ 46(1998), σ. 284.

187. Βλ. ὑπ' ἀριθ. 2932/πρωτ. 4628/διεκπ. 2034/16.10.2012 Ἐγκύκλιο Ἱ. Συνόδου «Περὶ τοῦ ἐντύπου τῆς Ἐκθέσεως Ἀξιολογήσεως τῶν Ἐφημερίων καὶ Διακόνων καὶ τοῦ τρόπου συμπληρώσεως αὐτῆς». Πρὸβλ. τὴ μὲ ἀριθ. 264/2015 Κανονιστικὴ Διάταξη [ΕτΚ Α' 25/24.2.2015 = Ἐκκλησία 92(2015), σ. 195 ἔπ.] «Τύπος τῆς Ἐκθέσεως Ἀξιολογήσεως τῶν Ἐφημερίων καὶ Διακό-

μος (άρθ. 7 παρ. 5) προέβλεψε τη δυνατότητα διατήρησης της ισχύος ειδικών συστημάτων, κατόπιν εκδόσεως Προεδρικού Διατάγματος εντός βραχείου χρονικού διαστήματος. Και ενώ για την Έκκλησία της Ελλάδος εκδόθηκε έγκαιρος το άναγκαίο π.δ. 53/2012¹⁸⁸ *περι της εξαιρέσεως του ειδικού καθεστώτος αξιολογήσεως των εφημερίων και διακόνων της*, το οποίο ρυθμίζεται στον καν. 230/2012¹⁸⁹, για την Έκκλησία της Κρήτης, λόγω της κανονικής εξαρτήσεώς της από το Οικουμενικό Πατριαρχείο και της πιό σύνθετης εκκλησιαστικής διαδικασίας που ισχύει για αυτά τα εκκλησιαστικά καθεστώτα, δέν κατέστη δυνατή ή έγκαιρη έκδοση του σχετικού καν. και συνακολούθως, του άναγκαίου Προεδρικού Διατάγματος¹⁹⁰. Έτσι, μετά τη θέση σε ισχύ του καν. 1/2013, ψηφίστηκε ό ν. 4218/2013, με τον όποιο¹⁹¹ διατηρείται και για την Έκκλησία της Κρήτης το ειδικό σύστημα αξιολογήσεως των Έφημερίων, κατά τις ειδικότερες ρυθμίσεις του έν λόγω καν¹⁹².

Η Δ.Ι.Σ. με άπόφαση της 31.8.2012 όρισε, κατ' άρθ. 11 παρ. 1 έδ. β' καν. 230/2012, τον τύπο της Έκθεσης Άξιολογήσεως, ένώ ή Έκκλησία της Κρήτης υιοθέτησε ένα πιό άπλουστευμένο έντυπο αξιολογήσεως των κληρικών, το όποιο έκφράζει τη δική της «*ταυτότητα και μαρτυρία*», όπως παρατηρεί σχετικώς ή Εϊδική Συνοδική Έπιτροπή που άνέλαβε την κατάρτιση του καν. 1/2013¹⁹³.

Στό πλαίσιο της διαδικασίας αξιολογήσεως, μεταξύ άλλων, «*ό εφημέριος άναπτύσσει την εφημεριακή του διακονία*»¹⁹⁴, ρυθμίζεται, άλλως είπειν, ή άυτο-

νων, και διαδικασία συμπληρώσεως αυτής» και συναφώς το με άριθ. πρωτ. 877/διεκπ. 393/25.2.2015 Έγκύκλιον Σημείωμα της Ι. Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος «*Περί της αξιολογήσεως των Έφημερίων και των Έκκλησιαστικών ύπαλλήλων*».

188. ΈτΚ Α' 105/30.4.2012.

189. Άρθ. 11.

190. Βλ. για την τελική ρύθμιση του άρθ. έκτου παρ. 1 περ. 3 ν. 4218/2013, την *Αίτιολογική Έκθεση Προσθήκης-Τροπολογίας* (άριθ. γεν. 954 και είδ. 178/22.11.2013) στο σχέδιο νόμου «*Κύρωση της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου "Έπείγουσες Ρυθμίσεις Έφαρμογής Κώδικα Εϊσπραξης Δημοσίων Έσόδων"* (Α 176)» του Έπουργείου Οικονομικών.

191. Με το άρθ. έκτο παρ. 1 περ. 3 ν. 4218/2013 (ΚΝοΒ 61[2013], σ. 3014), «*Έξαιρείται των γενικών διατάξεων περί συστήματος αξιολόγησεως του άρθ. 7 ν. 4024/2011 (Α' 226) και παραμένει σε ισχύ το ύφιστάμενο ειδικό σύστημα αξιολόγησεως που άφορά στους κληρικούς της Όρθοδόξου Έκκλησίας της Κρήτης*», όπως αυτό προσδιορίζεται στο άρθ. 9 καν. 1/2013.

192. Άρθ. 9.

193. Βλ. *Εϊσηγητική Έκθεση* ό.π. και ίδίως τα *Συμπεράσματα* (με άριθ. 7).

194. Άρθ. 11 παρ. 1 έδ. γ' καν. 230/2012.

αξιολόγησή του. Καὶ τοῦτο, διότι ὁ ἀξιολογούμενος κληρικός δὲν ἀποτελεῖ μόνο τὸ ἀντικείμενο τῆς ἀξιολογήσεως, ἀλλὰ συμμετέχει σὲ αὐτὴν ἐκφέροντας τὸν δικό του λόγο καὶ καταθέτοντας τὴ δική του ἄποψη. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἐκπληρώνεται δὲ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ συνταγματικὴ ἐπιταγὴ περὶ προηγούμενης ἀκροάσεως τοῦ διοικουμένου (ἄρθ. 20 παρ. 2 Σ)¹⁹⁵ καὶ γιὰ πρώτη δὲ φορὰ μὲ ρητὴ κανονιστικὴ διάταξη¹⁹⁶ ἀνατίθενται συγκεκριμένα καὶ τόσο σημαντικὰ καθήκοντα στοὺς Ἀρχιερατικούς Ἐπιτρόπους¹⁹⁷. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι καταβλήθηκε προσπάθεια νὰ προσαρμοστοῦν τὰ κριτήρια ἀξιολογήσεως «εἰς τὸν χαρακτήρα τῆς ἐπισκοποκεντρικῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως καὶ εἰς τὴν προέχουσαν καὶ ἀμετάβλητον ιδιότητα τῶν Ἐφημερίων, ὡς θρησκευτικῶν λειτουργῶν καὶ ὄχι δημοσίων ὑπαλλήλων»¹⁹⁸, δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἀξιολόγησις τῶν κληρικῶν εἶναι μία ἐξ ὀρισμοῦ δύσκολη διαδικασίᾳ. Καὶ τοῦτο, διότι ὑφίστανται τμήματα τῆς ποιμαντικῆς διακονίας ἐξ ἀρχῆς ἀπόρρητα ἢ καλυπτόμενα ἀπὸ τὴν ἀναγκαίᾳ διάκριση, ὥστε νὰ μὴν καθίστανται ἐμφανῆ (τὸ ἀπόρρητο, λόγου χάρι, τῆς ἐξομολογήσεως, ἢ προστασία τῶν προσωπικῶν δεδομένων τῶν βοηθουμένων ἀπὸ τίς προνοιακὰς δραστηριότητες τῆς Ἐκκλησίας, κ.λπ.)¹⁹⁹.

195. Βλ. Ἐγκύκλιο Ἱ. Συνόδου, ὅ.π., σ. 2, § 4.

196. Ἄρθ. 11 παρ. 1 ἐδ. δ' καν. 230/2012.

197. Σὲ περίπτωσι κατὰ τὴν ὁποία, γιὰ ὅποιονδήποτε λόγο, δὲν εἶναι δυνατὸς ὁ προσδιορισμὸς τοῦ πρώτου [Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου] ἢ τοῦ δευτέρου [Πρωτοσύγκελλου] ἀξιολογητῆ ἢ καὶ τῶν δύο, τότε ἀξιολογητὴς ὀρίζεται μὲ πράξιν τοῦ Μητροπολίτη κληρικός, ὁ ὁποῖος παρέχει αὐξημένα ἐχέγγυα δίκαιης ἀντιμετωπίσεως τῶν κληρικῶν καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔννοια τεκμαίρονται π.χ. οἱ δύο κληρικοὶ-μέλη τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς οἰκείας Μητροπόλεως ἢ οἱ δύο Ἐφημέριοι-μέλη τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου: βλ. Ἐγκύκλιο Ἱ. Συνόδου, ὅ.π., σ. 5, § 15.

198. Βλ. Προκοπίο [Τσακούμακα], *Εἰσηγητικὴ Ἐκθεσις κ.λπ.*, ὅ.π., σ. 163.

199. Βλ. Ἐγκύκλιο Ἱ. Συνόδου, ὅ.π., σ. 3, § 8.